

*0: EK
*1: 2008-2009
*2: 23
*3: WordXP
*4: 23ste vergadering
*5: Dinsdag 3 maart 2009
*6: 13.30 uur
**

Voorzitter: Timmerman-Buck

Tegenwoordig zijn 72 leden, te weten:

Asscher, Van de Beeten, Bemelmans-Videc, Van den Berg, Biermans, Van Bijsterveld, De Boer, Böhler, Broekers-Knol, Doek, Dölle, Van Driel, Dupuis, Duthler, Eigeman, Elzinga, Engels, Essers, Goyert, De Graaf, Haubrich-Gooskens, Hendriks, Hermans, Hillen, Ten Hoeve, Hofstra, Holdijk, Ten Horn, Huijbregts-Schiedon, Janse de Jonge, Van Kappen, Klein Breteler, Kneppers-Heijnert, Koffeman, Kox, Lagerwerf-Vergunst, Laurier, Leunissen, Van der Linden, Linthorst, Meindertsma, Meulenbelt, Meurs, Noten, Peters, Putters, Quik-Schuijt, Rehwinkel, Reuten, Rosenthal, Russell, Schaap, Schouw, Schuurman, Slager, Slagter-Roukema, Smaling, Strik, Swenker, Sylvester, Tan, Terpstra, Thissen, Timmerman-Buck, Vedder-Wubben, Vliegthart, De Vries, De Vries-Leggedoor, Werner, Westerveld, Willems en Yildirim,

en mevrouw Van der Hoeven, minister van Economische Zaken, en mevrouw Bijleveld-Schouten, staatssecretaris van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.
**

*N

De **voorzitter**: Ik deel aan de Kamer mede dat zijn ingekomen berichten van verhindering van de leden:

Kuiper, wegens verblijf buitenslands;

Leijnse, wegens ziekte;

Franken, wegens bezigheden elders.
**

Deze berichten worden voor kennisgeving aangenomen.

De **voorzitter**: De ingekomen stukken staan op een lijst die in de zaal ter inzage ligt. Op die lijst heb ik voorstellen gedaan voor de wijze van behandeling. Als aan het einde van de vergadering daartegen geen bezwaren zijn ingekomen, neem ik aan dat de Kamer zich met de voorstellen heeft verenigd.
**

(Deze lijst is, met de lijst van besluiten, opgenomen aan het einde van deze editie.)

De **voorzitter**: Aangezien voor het voornemen tot het sluiten van uitvoeringsverdragen, een voorgenomen wijziging van een uitvoeringsbesluit, een voorgenomen wijzigingsbesluit, voorgenomen rechtshandelingen, de verschillende verdragen en een akkoord, die ter stilzwijgende goedkeuring zijn voorgelegd, de termijn is verstreken, stel ik vast dat wat deze Kamer betreft aan uitdrukkelijke goedkeuring van deze voornemens geen behoefte bestaat.

Deze voornemens zijn gedrukt onder de nummers 23908, R1519, letter X, 23908, R1519, letter Y, 27659, letter O, 29383, letter F, 31789, letter A, 31798, letter A, 31820, letter A; 31836, letter A, 31837, letter A, 31846, R1875, letter A.
**

*B

!Hamerstukken!

Aan de orde is de behandeling van:

- **het wetsvoorstel Implementatie van het kaderbesluit nr. 2006/783/JBZ van de Raad van de Europese Unie van 6 oktober 2006 inzake de toepassing van het beginsel van wederzijdse erkenning op beslissingen tot confiscatie (PbEG L 328/59) (wijziging Wet wederzijdse erkenning en tenuitvoerlegging strafrechtelijke sancties in verband met de toepassing op beslissingen tot confiscatie) (31555);**

- **het wetsvoorstel Wijziging van de Huisvestingswet (mogelijkheid van bestuurlijke boete voor enkele overtredingen) (31556).**

Deze wetsvoorstellen worden zonder beraadslaging en zonder stemming aangenomen.

*B

!Economische Zaken!

Aan de orde is de heropening van het **beleidsdebat** over de **effectiviteitsverantwoording in het kader van de behandeling van het wetsvoorstel Vaststelling van de begrotingsstaten van het Ministerie van Economische Zaken (XIII) voor het jaar 2009 (31700-XIII) en van het wetsvoorstel Vaststelling van de begrotingsstaat van het Fonds economische structuurversterking voor het jaar 2009 (31700-D),** en over:

- de motie-Sylvester c.s. over fiscale maatregelen waardoor energiebesparing op grote schaal aantrekkelijk wordt voor woningen en bedrijfspanden (31700-XIII, 31700-D, letter E).

(Zie vergadering van 3 februari 2009.)

*N

Mevrouw **Sylvester** (PvdA): Mevrouw de voorzitter. Energiebesparing maakt deel uit van het kabinetsbeleid. Aangezien woningen en

bedrijfspanen in Nederland onvoldoende zijn onderhouden en gerenoveerd, kunnen maatregelen worden genomen die een grootschalige energiebesparing bevorderen. Dagelijks sluiten bedrijven van installateurs, verwarmingstechnici, glas- en isolatiebedrijven en ga zo maar door. Dat, terwijl de bouw voor de Nederlandse economie een heel belangrijke sector is. In de huidige economische situatie is het noodzakelijk, de werkgelegenheid in het mkb te bevorderen door het nemen van energiebesparende maatregelen. Dit is de kern van de motie die ik heb ingediend tijdens het beleidsdebat van 3 februari jongstleden. Vandaag wil ik een gewijzigde motie indienen met eenzelfde strekking. Ik hoop dat de regering zich geïnspireerd voelt, het nut en de noodzaak inziet en de motie omarmt.

De **voorzitter**: Mevrouw Sylvester, bij de vorige beraadslaging hebt u gezegd dat u de motie, gedrukt onder letter E, zou intrekken en een nieuwe motie zou indienen.

**

Mevrouw **Sylvester** (PvdA): Dat klopt. De tekst van de nieuwe motie heb ik u zojuist overhandigd.

De **voorzitter**: Aangezien de motie-Sylvester c.s. (31700-XIII, 31700-D, letter E) is ingetrokken, maakt zij geen onderwerp van beraadslaging meer uit.

**

*M

Door de leden Sylvester, Kneppers-Heijnert, Schouw, Van den Berg, Laurier, Koffeman, Yildirim en Reuten wordt de volgende motie voorgesteld:

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat veel woningen en bedrijfspanen onvoldoende zijn onderhouden en gerenoveerd met het oog op energiebesparing;

overwegende dat het gewenste effect van het energielabel en de Stimuleringsregeling Duurzame Energie tot nog toe uitblijft;

overwegende dat energiebesparing deel uitmaakt van het kabinetsbeleid;

overwegende dat onderhoud en renovatie van woningen en bedrijfspanen de werkgelegenheid in het mkb stimuleren en dat deze stimulans in de huidige economische situatie gewenst is;

verzoekt de regering om na het in beeld brengen van de kosten en baten van diverse instrumenten op zo kort mogelijke termijn tijdelijke maatregelen te nemen die grootschalige energiebesparing door renovatie stimuleren, waarbij het instrument van een spoedig ingaande tijdelijke fiscale maatregel mede in beschouwing te nemen is,

en gaat over tot de orde van de dag.

Zij krijgt letter F (31700-XIII, 31700-D).

**

*N

Mevrouw **Kneppers-Heijnert** (VVD): Mevrouw de voorzitter. De strekking van deze motie heeft de sympathie van mijn fractie. Er wordt gevraagd om een onderzoek naar de kosten en baten van diverse instrumenten om daarna op zo kort mogelijke termijn tijdelijke maatregelen te nemen die grootschalige energiebesparing door renovatie stimuleren. Er staat niet bij dat de uitkomst van het onderzoek positief moet zijn. Mijn fractie gaat ervan uit dat, vooraleer er tot maatregelen over wordt gegaan, vaststaat dat de uitkomst van het onderzoek positief is, waarbij er niet alleen naar financieel rendement wordt gekeken, maar ook naar maatschappelijk rendement. De goedkoopste maatregel is niet per definitie de meest effectieve waar het gaat om het maatschappelijk rendement. Kortom: er moet sprake zijn van een positief saldo voor wat betreft de economische en maatschappelijke kosten en baten. Op deze voorwaarde steunt mijn fractie de motie-Sylvester c.s.

*N

De heer **Terpstra** (CDA): Mevrouw de voorzitter. Her en der wordt getwijfeld aan nut en noodzaak van beleidsdebatten. Ik denk dat bij Economische Zaken nu is aangetoond dat beleidsdebatten zeer nuttig zijn, nu wij hier alweer mogen spreken over de motie over energiebesparing. Het gaat daarbij om een fiscale stimulans van energiebesparingen in de bouw. Ik heb juist vandaag in Het Financieel Dagblad gelezen dat dit op zichzelf een heel goede zaak zou kunnen zijn. Misschien is het wel zo'n goed idee dat het wordt opgenomen in het nationale plan waar het kabinet mee bezig is. De minister heeft de aanneming van de motie ontraden, omdat niet is aangegeven hoe men een en ander wil financieren. Deze redenering hebben wij tot nu toe kunnen volgen. Tijdens het EZ-debat hebben wij ons ook verzet tegen het steeds maar weer komen met nieuwe voorstellen, terwijl er al heel veel maatregelen bestaan. Zeer onlangs heeft de minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer nog een energiebesparingsfonds opgericht, speciaal voor de bouw. Ik hoor graag van mevrouw Sylvester of dit in de plaats moet komen van het nieuwe energiebesparingsfonds of er gewoon bij moet komen. Voor mijn fractie is dit reden genoeg, nog niet in te stemmen met dit nieuwe, ongedekte idee. Als de minister deze motie omarmt, zou mijn fractie de motie niet kunnen steunen, omdat zij overbodig is. Als de minister de motie niet omarmt, dan zou mijn fractie haar standpunt om haar niet te steunen, kunnen handhaven.

*N

De heer **Reuten** (SP): Mevrouw de voorzitter. Mijn fractie had en heeft aarzelingen bij deze motie, maar omdat de medeondertekenaars bereid waren om ons te volgen in een nadere specificering, kunnen wij ermee instemmen. Niettemin pleiten drie argumenten tegen de motie. Mijn fractie hecht eraan, die te noemen.

Ten eerste ging ons debat op 3 februari jongstleden over effectiviteitsverantwoording bij het ministerie van EZ en niet over energiebesparing. Formeel doet de motie daarom niet, of hoogstens zijdelings, ter zake.

Ten tweede is het onderwerp van de motie in samenhang daarmee nauwelijks, en in ieder geval niet breed, in de Kamer bediscussieerd. Naar het oordeel van mijn fractie is er met name onvoldoende uitwisseling van argumenten geweest over de doelmatigheid van het gebruik van het, thans, tijdelijke fiscale instrument ten behoeve van energiebesparing en de, thans, tijdelijke stimulering van de economie. Wie heeft hier precies voordeel van en wie betaalt de rekening?

Ten derde is mijn fractie het eens met de minister dat parlementsleden bij een voorstel dat kosten met zich brengt -- in dit geval derving van belastinginkomsten -- ook de dekking moeten leveren. Alleen dan immers kunnen we een adequate afweging van uitgaven en inkomsten maken.

Dit gezegd hebbende, benadruk ik dat mijn fractie de intentie van de motie onderschrijft. Wij zien deze motie enerzijds als verbreding van de motie van het Tweede Kamerlid Sap (31704, nr. 48). Anderzijds is de herziene versie van de motie tevens gericht op een tijdelijke stimulering van de thans recessieve economie. Wat betreft de dekking houdt de herziene motie uitdrukkelijk rekening gehouden met inverdieneffecten van de te nemen maatregelen. Wat betreft de stimulering van de economie is het dan wel zaak dat de te nemen maatregel inderdaad spoedig ingaat en dat breed wordt gecommuniceerd dat deze een tijdelijk karakter heeft.

Ik zei al dat mijn fractie, alles overwegende, voor de motie zal stemmen.

*N

De heer **Laurier** (GroenLinks): Voorzitter. Met de voorliggende motie wordt een versnelling beoogd van energiebesparende maatregelen in de gebouwde omgeving. Dat is een doelstelling die mijn fractie van harte steunt.

In de tweede termijn was er nog enige discussie over de verhouding van deze motie tot de motie-Sap die in de Tweede Kamer is aangenomen. Wie deze motie-Sap leest, zal ontdekken dat men zich daarin met name toespitst op de eigenaars of bewoners van woningen. De motie waarover wij nu spreken, is gericht op de gehele gebouwde omgeving, dus ook op bedrijfsgebouwen en eventueel op huurwoningen. Daarom is deze motie-Sylvester een uitstekende aanvulling op de motie-Sap. Bovendien wordt in deze motie benadrukt dat het niet alleen om de milieuwinst gaat -- hoe na die ons ook aan het hart ligt -- maar ook om de

werkgelegenheidseffecten in met name het midden- en kleinbedrijf. Die effecten zijn onzes inziens op dit moment en bij deze recessie geen overbodige luxe. Daarom steunt mijn fractie de motie van harte.

*N

De heer **Van den Berg** (SGP): Voorzitter. De fracties van de SGP en de ChristenUnie hebben tijdens het debat blijvende aandacht gevraagd voor duurzaamheid en maatschappelijk verantwoord ondernemen. Onderdelen daarvan zijn energiebesparende maatregelen en investeren in energiebesparing. Wij weten dat in veel woningen nog steeds energie wordt verspild. Voor veel bedrijfspanden geldt hetzelfde. Juist bij de economische dip waarin wij nu verkeren, moet het midden- en kleinbedrijf extra impulsen krijgen. Een zo scherpe omslag in de economie als wij nu meemaken, hebben wij nog nooit meegemaakt. De impulsen leveren op korte termijn werkgelegenheid op. Bovendien stimuleren ze de technische research en de energiebesparing.

Onze fracties veronderstelden dat het kabinet het ons kwalijk zou kunnen nemen als wij juist nu niet met een motie aandacht vragen voor goede maatregelen op de genoemde terreinen. Daarom hebben wij de motie mede ondertekend.

*N

De heer **Schouw** (D66): Voorzitter. Ik heb een procedurele, een inhoudelijke en vervolgens nog een procedurele opmerking. Ik begin met de procedurele opmerking.

Mijn fractie zou willen dat het slechts hoogst zelden voorkwam dat er werd gesleuteld aan moties na de indiening ervan. Moties veranderen door dit gesleutel al dan niet van karakter. Dat leidt tot derde termijnen en daar gaan weer weken overheen. Het achteraf sleutelen aan moties zou echt een uitzondering moeten zijn.

De inhoudelijke opmerking is dat de uitgangspunten van de motie-Sylvester en de zaken die daarin worden verwoord, uiteraard kunnen rekenen op de sympathie van mijn fractie.

Ik kom op mijn tweede procedurele opmerking. Er is nogal wat gebeurd sinds het debat dat wij hebben gevoerd en de indiening van de motie. Denkt alleen maar aan het beeld van de minister-president en de directeur van het CPB die alarm sloegen. Er heeft een kanteling plaatsgevonden. Wij weten inmiddels ook allemaal van de instelling van de commissie-Gerritse. Deze commissie zal een aantal maatregelen op een rijtje zetten waaruit het kabinet gaat kiezen. Ook in politieke zin is er wat veranderd. In elk geval heeft mijn fractie aan de overzijde gesteld dat zij hierover graag wil meedenken met de regering. Dezelfde lijn wil mijn fractie ook in deze Kamer volgen.

Dit zijn allemaal nieuwe feiten die zich hebben voorgedaan na de indiening van de motie. Gezien deze nieuwe feiten zou het logisch en verstandig zijn om deze motie aan te houden. Dit zou ook verstandig zijn in het licht van de bevindingen van de commissie-Gerritse en de

maatregelen die worden voorgesteld. Dat is de koninklijke weg. Daarom wil ik de opsteller van de motie vragen om de motie aan te houden vanuit het door mij geschetste perspectief. De opsteller moet daarbij het voortouw nemen. Als de motie niet wordt aangehouden, blijft mijn fractie de motie uiteraard wel steunen. Wij hebben haar immers mede ingediend. Als de motie niet wordt aangehouden, zou ik willen dat de regering haar betreft bij haar afwegingen in relatie tot de uitkomsten van de commissie-Gerritse. Wellicht komt deze commissie met voorstellen voor maatregelen die wij nog niet kennen maar die wel effectiever zijn. Dit is de context waarbinnen wij deze motie -Sylvester willen zien.

De heer **Reuten** (SP): Wat de heer Schouw naar voren brengt, vind ik wel sympathiek. Ik zou het er in beginsel mee eens kunnen zijn. Toch vind ik het vreemd als elke fractie die een motie heeft ondertekend, de motie anders interpreteert dan medeondertekenaars. Waar blijven wij op die manier?

De heer **Schouw** (D66): Ik vind dat het uw en mijn dure plicht is om de nieuwe feiten te bezien die zich hebben voorgedaan sinds wij het debat voerden. Daarbij gaat het niet om klein bier. Onze politieke positie is, te stellen dat wij in dit land met elkaar moeten meedenken over de maatregelen die wij nemen. Wij moeten er daarbij voor uitkijken, één maatregel exclusief te behandelen. Wij moeten nu niet zeggen: hoe het hele palet er ook uitziet, deze maatregel moet coûte que coûte worden genomen. Dat is het dilemma waar mijn fractie voor staat. Enerzijds is er uiteraard sprake van loyaliteit aan onze naam en onze handtekening onder de motie en ook aan de inhoud ervan. Anderzijds hebben wij echter te maken met nieuwe feiten. Daartussen moeten wij nu balanceren.

De heer **Reuten** (SP): Ik vind wat u zegt sympathiek en kan het op zichzelf wel met u eens zijn. Dat zou dan echter wel de interpretatie moeten zijn die ook de andere ondertekenaars, of eigenlijk de hele Kamer aan deze motie geeft.

De heer **Schouw** (D66): In ieder geval is dit de manier waarop ik de motie interpreteer. Ik meen dat dit de meest verstandige en rationele manier is. Iets anders kan ik er niet van maken. Ik ben niet van plan om op dit punt te gaan "politieken". Op een andere manier kan ik dit niet doen.

*N

Minister **Van der Hoeven** Voorzitter. Dit is een interessant debat. In ieder geval een aantal ondertekenaars plaatst kanttekeningen bij de eigen motie. Ik moet zeggen dat ik dat nog nooit eerder heb meegemaakt. Het maakt duidelijk dat er in de afgelopen weken inderdaad het een en ander is veranderd in de situatie. De heer Schouw wees hierop. Je moet je afvragen of het indienen van een motie zoals die nu voorligt, helpt bij het vinden van een oplossing. Ik kom hierop straks terug. Er zijn

wat losse vragen gesteld. Die wil ik graag eerst beantwoorden.

Ook wat mevrouw Kneppers opmerkte, vond ik opmerkelijk. Zij stelde dat de regering het onderzoek moet gaan doen, maar dat dit niet positief hoeft te zijn. Daarbij gaat het over het financiële, economische en maatschappelijke rendement; er moet een positief saldo van de kosten en de baten zijn. Het onderzoek wordt gedaan, met name in het kader van de vergroeningsbrief en de uitvoering van de motie -Sap. In de brief, die in mei naar de Tweede Kamer gaat, zullen met name de kosten en baten op een rij worden gezet van de verschillende maatregelen die zijn gericht op energiebesparing, maatregelen die eigenlijk ook al in een eerder stadium zijn toegezegd.

De heer Van den Berg stelde een vraag over extra impulsen voor de bedrijfspanden. Daarvoor gebeurt het een en ander. Bedrijven kunnen al gebruikmaken van de energie -investeringsaftrek. Dan hebben ze een korting van 11% op het investeringsbedrag via het fiscale voordeel. Het budget in 2009 daarvoor is 145 mln. Dat is goed voor 1,3 mld. aan duurzame investeringen, zoals het verbeteren van de energieprestatie van bedrijfsgebouwen. In het kader van de Vergroeningsbrief van De Jager wordt bekeken of nog wat meer nodig is. Ik kom dadelijk terug op het rapport-Gerritse, waarnaar de heer Schouw uitdrukkelijk vroeg.

Ik kom op de motie. Bij het aandacht vragen voor energiebesparing en voor werkgelegenheid in met name de renovatiesector van de bouw, kan ik me wel iets voorstellen. Alle signalen die de leden van de Kamer krijgen, krijg ik ook. Net als zij maak ik mij grote zorgen over hetgeen zich met name in de bouw afspeelt, omdat dit een zo enorm grote sector is, vooral als daarbij mede gekeken wordt naar de toeleveringsindustrie en de daarmee samenhangende werkgelegenheid. Dat begrijp ik dus.

Nu werd in de eerdere motie gevraagd om op zo kort mogelijke termijn fiscale maatregelen te nemen voor energiebesparing in woningen en bedrijfspanden. Ik heb deze motie toen ontraden. De financiële dekking ontbrak. Bovendien lijkt de motie te sterk op de motie -Sap uit november 2008. Daarvan is al gezegd dat deze wordt meegenomen in de Vergroeningsbrief in mei.

Ik vind het winst dat in de herziene motie wordt aangegeven dat de indieners niet willen vooruitlopen op fiscale maatregelen. Zij vragen eigenlijk om deze maatregelen mee te nemen in een bredere beschouwing van de kosten en de baten van verschillende instrumenten gericht op energiebesparing. Ik heb daarnet al aangegeven op welke manier ik daarmee zal omgaan wat het onderzoek betreft.

De argumenten die ik gehanteerd heb bij de eerdere versie, gelden echter nog steeds. De heer Reuten, die dat ook zei, heeft gelijk. Het is nog steeds ongedekt. Er wordt niet aangegeven waar het geld vandaan moet komen. Ook tijdelijke maatregelen, die nu worden gevraagd, moeten ergens uit worden betaald. Ik kan geen geld

maken, net zomin als de leden. Nogmaals, ook deze motie lijkt op de motie -Sap. Daarover heb ik al voldoende gezegd. Laten wij de resultaten op dat punt afwachten. De motie voegt weinig toe.

Uit de inbreng van de leden begrijp ik dat zij zich er toch een beetje ongemakkelijk mee voelen. Inderdaad, we zijn op dit moment bezig om maatregelen te treffen om de economische crisis het hoofd te bieden. Dat klopt. Er wordt over gesproken. Ik kan daarop niet vooruitlopen op dit moment. Het gaat om een volledige discussie. De heer Schouw zei al dat hij zo graag wil meepraten. Uit het standpunt van de oppositie bezien, kan ik dat best begrijpen, maar dan zullen wij toch over een voorstel moeten kunnen praten. Dat voorstel is er nog niet; daar wordt op dit moment aan gewerkt. Dat wordt een samenhangend pakket. In dat samenhangende pakket moet inderdaad worden gekeken naar het investeren in energiebesparende maatregelen; dat begrijp ik.

Er zijn echter meer impulsen te geven voor het bedrijfsleven. Ik ben het daarom eens met degenen die zeggen: het kost geld en je moet de maatregelen tegen elkaar afwegen wat betreft de effectiviteit ervan. Dat komt in dat pakket te staan. Daarin komt ook te staan wat het oplevert. Daarbij gaat het niet alleen om werkgelegenheid en om de effecten op de economische groei, op de economische situatie, maar ook om de vraag wat dit betekent voor de houdbaarheid van de overheidsfinanciën. Al dat soort dingen komt aan de orde in de brief die binnenkort naar het parlement komt. Naast het feit dat de motie ongedekt is, loopt zij wat mij betreft dus ook vooruit op besluitvorming binnen het kabinet die nog lang niet is afgerond. Ik blijf dus bij mijn eerdere oordeel, en ik ontraad de motie.

Natuurlijk vind ik energiebesparing belangrijk. Natuurlijk vind ik duurzame energie belangrijk. Ik zet mij daarvoor ook in. Ik denk dat het goed is dat de heer Terpstra er nog eens op wees; iedereen wil dat. Je moet echter wel kijken naar de effectiviteit van de maatregelen, zeker op dit moment. Al wordt de motie aangenomen, zoals ik verwacht, ik kan echt geen garantie geven dat ik de motie zoals die nu is geformuleerd, zomaar kan uitvoeren. Dat gaat niet. Wij zullen in ieder geval onze plannen voor de korte en de langere termijn bekendmaken. Ik zou tegen de leden willen zeggen: als de plannen er liggen, bekijk dan hoe deze zich dat verhouden tot de al dan niet aangenomen of aangehouden motie.

De beraadslaging wordt gesloten.

De vergadering wordt enkele ogenblikken geschorst.

In stemming komt de motie -Sylvester c.s (31700-XIII, 31700-D, letter F).

De **voorzitter**: Ik constateer dat de aanwezige leden van de fractie van het CDA tegen deze motie hebben gestemd en die van de overige fracties ervoor, zodat zij is aangenomen.

Wenst mevrouw de minister het woord?

**

Minister **Van der Hoeven**: Zou dat mogen, mevrouw de voorzitter?

De **voorzitter**: Eén zin.

**

Minister **Van der Hoeven**: Voorzitter. De motie is aangenomen. Ik heb aangegeven dat ik de motie zoals die er nu ligt, niet kan en ook niet zal uitvoeren. Ik zal de motie meenemen bij de besprekingen rond het pakket dat binnenkort naar de Kamer komt.

De **voorzitter**: Mevrouw Sylvester krijgt de gelegenheid om een heel korte interruptie te plaatsen, een of twee zinnen. Dit is overigens het laatste lid dat het woord krijgt. Anders moeten wij de beraadslaging heropenen voor een nieuwe termijn.

**

Mevrouw **Sylvester** (PvdA): Voorzitter. Ik wil een korte opmerking maken. Ik denk dat het als volgt ligt. De motie is nu aangenomen. Er worden maatregelen genomen; of liever, er worden maatregelen aangekondigd. Ik kan me voorstellen dat de minister deze motie daarin opneemt en afweegt wat daarmee kan gebeuren.

De vergadering wordt van 14.05 uur tot 14.14 uur geschorst.

*B

!Dualisering gemeente - en provinciebestuur!

Aan de orde is de behandeling van:
- het wetsvoorstel Wijziging van de Gemeente- en Provinciewet in verband met de evaluatie van de dualisering van het gemeente- en provinciebestuur (30902).

De beraadslaging wordt geopend.

De **voorzitter**: Ik heet de staatssecretaris van BZK van harte welkom in de Eerste Kamer.

**

*N

De heer **Hermans** (VVD): Voorzitter. Aan de schriftelijke voorbereiding van dit debat heeft de VVD-fractie niet meegedaan. Dit was niet uit desinteresse in het onderwerp, maar omdat de fundamentele discussie naar aanleiding van de rapportage op dit moment in de Tweede Kamer ligt. Het zit eraan te komen dat er een aantal technische wijzigingen zal zijn. Het is echter wel aardig om naar aanleiding van de schriftelijke voorbereiding te kijken naar enkele specifieke onderwerpen die vandaag wat aandacht zouden moeten krijgen wat betreft mijn fractie.

Een tijdje geleden, bij de behandeling van een ander wetsvoorstel, heb ik een vraag gesteld aangaande de positie van wethouders en gedeputeerden bij het opstellen van de

profielchets voor respectievelijk burgemeester en commissaris van de Koningin. Zeker nu zij geen deel meer uitmaken dan wel hoeven uitmaken van de staten en de raden, is het interessant dat terwijl de voorzitter van dat college juist zo'n belangrijke rol speelt in de dualiserende opvatting van dit moment, hun positie wat fluide is. Zij mogen -- ik zou bijna zeggen bij de gratie Gods -- deelnemen aan een college als adviseur of aan de profielchetsdiscussie, maar zij hebben daarin geen formele positie. Ik denk dat wij moeten kijken of dat eventueel wel kan.

Een belangrijk onderdeel van de voorliggende wetswijziging is het aanwezig laten zijn van wethouders bij alle vergaderingen, volgens artikel 21, lid 2 van de Gemeentewet. Dit is volstrekt terecht. Hierbij is de rol van de gemeenten om zelf inhoud te geven aan de manier waarop zij die aanwezigheid willen regelen, van groot belang. In de wetgeving daaromtrent moet geen enkele beperking worden opgenomen, zodat de wethouder zelf met zijn of haar politieke neus moet bepalen waarbij hij of zij aanwezig wil zijn.

Mijn volgende punt betreft de geheimhoudingsplicht van ambtenaren, werkzaam voor raadsleden, in het kader van de bijstandsverlening. Dit is een interessant punt. Als ik mij niet vergis, is vanmorgen bij het College van Senioren in de Eerste Kamer een discussie gevoerd over de rechtsbijstand van rijksambtenaren ten aanzien van Kamerleden. De verhouding tussen regering en parlement is in principe nog steeds anders is dan die tussen raad en college; conform artikel 125 van de Grondwet is nog steeds de raad het hoogste gemeenteorgaan. Het is daarom echter juist erg interessant om te bekijken wat de geheimhouding precies betekent in de hele dualisering.

Ik vind het iets te kort door de bocht om slechts te zeggen dat wij nu een modelverordening van de gemeenten hebben, waarin staat dat als een raadslid dat vraagt, de ambtenaar tot geheimplicht gehouden is jegens de wethouder op het punt van de verstrekte informatie. Dat is een wat vreemde situatie. Stelt u zich voor, er wordt informatie gevraagd aan de ambtenaar. De ambtenaar verstrekt die informatie. Uit die informatie trekt het raadslid vervolgens de conclusie -- wellicht deelt hij het zelfs al mee -- dat hij een motie van wantrouwen gaat indienen. Wat is dan de positie van de ambtenaar? Moet hij zeggen dat hij geheimhoudingsplicht heeft en helemaal niets mag? Er zijn gemeenten die dit hebben opgelost door een lijn te kiezen waarin een vraag van een raadslid via de griffier naar de gemeentesecretaris gaat. De ambtenaar kan aan de gemeentesecretaris melden wat hij eerder gemeld heeft aan het raadslid. De gemeentesecretaris kan vervolgens bepalen of hij het wel of niet wil doorgeven.

Het is naar mijn mening van groot belang om hierover vandaag duidelijkheid te krijgen, omdat het flagrante situaties kan opleveren voor de verhouding tussen ambtenaar en wethouder. Het college krijgt steeds meer een zelfstandige rol. Zolang artikel 125 van de Grondwet in de huidige vorm blijft bestaan, blijft het altijd zoeken naar de

juiste balans. Op het moment dat artikel 125 vervalt, krijg je een heleboel andere discussies, die ik op dit moment niet wil voeren. Op dit punt was de beantwoording tot nu toe iets te kort door de bocht. Er wordt iets te veel verwezen naar de modelverordening van de VNG, die naar mijn mening zou kunnen leiden tot de vreemde situatie die ik zojuist aangaf.

Zo bijzonder en vreemd is het helemaal niet. Er is de afgelopen tijd een aantal wethouders gesneuveld. Ik zeg niet dat dit alleen maar komt door de dualisering. Het politiek klimaat is tegenwoordig namelijk vaak zo dat na één fout de kop er al af moet: Barbertje moet hangen. Maar het heeft natuurlijk ook wel een beetje te maken met het feit dat de binding van de wethouders met de raadsfractie, namens welke politieke partij hij in het college zit, minder is dan wanneer hij zelf deel uitmaakt van die fractie. Er zitten veel voor- en nadelen aan, maar misschien zit er nog een reden achter. Wij komen hier ongetwijfeld nog over te spreken wanneer de discussie over het functioneren van de dualisering verder aan de orde komt.

*N

De heer **Engels** (D66): Voorzitter. Het is een eer en een bijzonder genoegen dat ik hier tevens mag spreken namens de fracties van de OSF, Groen Links en de Partij voor de Dieren. Dan heb ik het nog niet eens over de peilingen, mevrouw de voorzitter ...

De plenaire behandeling van dit voorstel hoeft wat mij betreft, ondanks deze geweldige introductie, niet uitgebreid plaats te vinden. Uit de schriftelijke voorbereiding kan namelijk worden opgemaakt dat er nauwelijks weerstand is tegen de voorgestelde aanpassingen van de Provinciewet en de Gemeentewet. Het is goed dat er nadere regels komen over de aanwezigheid van wethouders in vergaderingen van de raad. De praktijk leek ons soms iets te veel ingegeven door vormen van pseudodualisme en doorgesloten dogmatiek. Ook het nader inkaderen van de fractieondersteuning ligt voor de hand, met name wat betreft de financiële verantwoording van fractiegelden. Een aanpassing op dit punt kan eraan bijdragen dat al te uitbundige bestedingen, met name die voor partijpolitieke doeleinden, worden tegengegaan. Het zou voor de zuiverheid van het openbaar bestuur overigens beter zijn als alle politieke groeperingen op dit punt over voldoende vermogens tot zelfreflectie en zelfcorrectie zouden beschikken.

Wij aanvaarden het voorstel van de regering om de discussie over de werkdruk van raadsleden en de omvang van de gemeenteraad nu niet verder te voeren, maar dit mee te nemen in het debat over de het rapport Staat van de dualisering. Ik herhaal slechts dat wat dit vraagstuk betreft, goed gekeken zal moeten worden naar de oorzaken van de gevoelens van overbelasting. Daarmee doel ik vooral op de vraag in hoeverre de beleving van werkdruk en overbelasting samenhangt met mogelijke misverstanden over de bij het dualistische bestuursmodel passende rol- en

taakopvatting van de raad. Als bijvoorbeeld nog een sterke meeregeercultuur vanuit de monistische praktijk bespeurbaar is en raadsleden de grotendeels naar het college getransporteerde bestuurstaken niet los kunnen laten, roept men de werkdruk als het ware over zichzelf af. Het is noodzakelijk, en om die reden verheugend, dat in de het rapport Staat van de dualisering opgeroepen wordt om de rollen en taken van de raad nader te verduidelijken en dat daarnaast in het kader van de werving en selectie een relatie wordt gelegd met de kwaliteit van raadsleden. Ook de verwijzing naar de vergadercultuur lijkt mij in dit verband niet overbodig.

Als ik de sfeer goed aanvoel, ligt er een impliciete afspraak om in dit debat niet expliciet in te gaan op het rapport Staat van de dualisering als zodanig. Ik zal dat ook niet doen, maar ik kan niet nalaten daarover toch drie korte opmerkingen te maken. Omdat ik er zelf een aantal keer nadrukkelijk om heb gevraagd, wil ik de regering in de eerste plaats graag complimenteren met het starten van een grondwetsevaluatief onderzoek naar hoofdstuk 7 van de Grondwet. Het is goed dat het belang van een meer systeemconforme constitutionele inbedding van het decentrale recht na de invoering van het dualisme is erkend.

In de tweede plaats wil ik -- naar ik hoop niet geheel onverwacht -- iets zeggen over de positie van de burgemeester. De minister komt dit voorjaar met een visie over de openbareorde- en veiligheidsportefeuille van de burgemeester en met voorstellen voor een zorgvuldigere procedure voor benoeming en ontslag van de burgemeester. Graag zou ik horen of deze activiteiten in samenhang met elkaar worden ontwikkeld. Er bestaat immers een staatsrechtelijke relatie tussen de aard en de omvang van de bevoegdheden en de legitimatie van een orgaan of een ambt.

Als laatste wil ik de staatssecretaris vragen om nog eens goed na te denken of het nu echt een goed idee is om de rol van de burgemeester bij de collegevorming te versterken, zoals aangekondigd in de het rapport Staat van de dualisering. Gelet op de huidige aanstellingswijze van de burgemeester is daarvoor naar ik meen geen aanknopingspunt te vinden. Opnieuw zou de rol van de burgemeester worden versterkt, zonder dat dit gepaard gaat met een nadere gedachtegang over de consequenties voor de legitimatie van dit ambt. Bovendien is collegevorming bij uitstek een zaak van fracties uit de raad en daarmee bij uitstek een politiek proces. Ik zie geen enkele reden om de bestuurlijke gevolgen van politieke afspraken vroegtijdig te communiceren met een feitelijk door de raad gekozen, maar formeel nog steeds benoemde bestuurder. Graag hoor ik hoe de staatssecretaris daar tegenaan kijkt.

*N

De heer **Vliegenthart** (SP): Voorzitter. Laat ik beginnen met het goede nieuws. Vorige week heb ik "groen licht" van mijn promotiecommissie gekregen: ik mag binnenkort mijn proefschrift verdedigen. Dat geeft mij enig vertrouwen voor het

debat van vandaag, omdat ik denk dat een aantal van de conclusies die ik in mijn proefschrift trek, ook van toepassing zijn op de materie die wij vandaag bespreken, namelijk de institutionele hervorming van het lokale bestuur.

Instituties, de geschreven en ongeschreven spel- en stelregels van ons politieke bestel, spelen een belangrijke rol in de manier waarop individuele en partijpolitieke voorkeuren worden vertaald in beleid. Zij doen er dus toe en hebben terecht onze aandacht. Daarbij is relevant, zoals mijn proefschrift laat zien, dat dezelfde instituties in verschillende contexten anders kunnen uitwerken en dat verschillen in institutionele structuren niet per definitie tot een ander, laat staan beter, beleid leiden.

Daarmee kom ik bij het slechte nieuws. Mijn laatste conclusie lijkt immers nogal van toepassing te zijn op de in 2002 in gang gezette dualisering van het gemeente- en provinciebestuur. Dat oordeel baseer ik onder meer op de input die ik voor dit debat heb gekregen van een aantal SP-gemeenteraadsleden, -statenleden en -wethouders. En, inderdaad, in de Tweede Kamer wordt er op dit moment over gedebatteerd. Ik heb een aantal van die ervaringen meegenomen. Ik maak een drietal opmerkingen over de Staat van de dualisering, temeer omdat het voorliggende wetsvoorstel met name technisch van aard is.

De heer **Engels** (D66): Ik mag toch hopen dat de promotiecommissie in uw proefschrift een bredere basis voor uw conclusies heeft aangetroffen dan alleen de ervaringen van SP-bestuurders en -politici.

De heer **Vliegenthart** (SP): Jawel! Sterker nog, mijn proefschrift handelt niet over het Nederlands openbaar bestuur, maar over dat in Centraal-Europa. Een van mijn conclusies is echter dat instituties in verschillende contexten heel anders kunnen uitwerken. Daar heb ik geen SP-raadsleden voor nodig. U zou ook kunnen bevestigen dat instituties op verschillende manieren kunnen worden geïnterpreteerd en in de praktijk kunnen uitrollen, onder andere afhankelijk van de politieke cultuur en de betrokken politici.

Voorzitter. Ik noem een drietal terreinen waarop ik denk dat de dualisering een duidelijk averechts effect heeft gehad: de vergaderdruk, de rol van de griffie en de verhoudingen binnen de raad en het college van burgemeester en wethouders. Daarbij wil ik, voor alle duidelijkheid, niet alleen de verantwoordelijkheid leggen bij het proces van de dualisering. Gemeenteraadsleden en statenleden hebben hun eigen verantwoordelijkheid als het gaat om prioriteiten stellen en het actief verantwoording afleggen voor hun activiteiten als volksvertegenwoordiger. In mijn partij, met onze uitermate kritische visie op de dualiseringsaanpak van het lokale en provinciale bestuur, moet je dan ook niet aankomen met het verhaal dat je je werk niet goed kunt doen vanwege de dualisering. Roei met de riemen die je hebt, dan kun je een heel eind komen, ook al kun je je beter vormgegeven riemen voorstellen. Dat geldt ook voor politici op lokaal en

provinciaal niveau, maar dan wij moeten de klachten die wij horen wel serieus nemen. Laat ik daarom op mijn drie punten ingaan.

Allereerst is er de vergaderdruk, waarover collega Engels ook sprak. Uit de Staat van de dualisering blijkt dat veel gemeenteraadsleden van mening zijn dat de werkdruk hoog, dan wel te hoog is. In hoeverre draagt het dualistische systeem daaraan bij? Volgens de staatssecretaris "dragen nieuwe vergadersystemen, zoals politieke markten, raadsfora of raadsavonden, bij aan een vermindering van de werkdruk". Hoe komt de staatssecretaris hierbij? Ik heb eerder de indruk dat het tegenovergestelde het geval is. Zo liet een statenlid uit Brabant weten dat de dualisering er toch vooral toe heeft geleid dat er méér vergaderd wordt, dat er méér commissies in het leven zijn geroepen die vervolgens allemaal voorzien moeten worden van een voorzitter en een vicevoorzitter. In verschillende stadsdelen in Amsterdam wordt volgens mij op dit moment ook meer vergaderd dan een aantal jaren terug. Kan de staatssecretaris aangeven of er inderdaad meer vergaderd wordt? Hoe verhoudt zich dat volgens haar met de doelstellingen van het beleid?

Een ander punt betreft de rol van de griffie in gemeenteraden en provinciale staten. De griffie neemt in een dualistisch systeem een belangrijkere plaats in dan in het monistische systeem. Volgens het bureau B&A, dat het ministerie adviseert, zou een intensivering van de griffies wenselijk zijn. De vraag is echter welk probleem hiermee precies moet worden opgelost. De uitbreiding van de griffie is volgens mijn informatie eerder een deel van het probleem dan een deel van de oplossing. Statenleden worden bedolven onder informatie, maar moeten meer moeite doen om de juiste informatie boven tafel te krijgen. Een raadslid uit Amsterdam wist mij te vertellen dat hij met de griffie in debat moest over welke vragen hij aan de wethouder mocht stellen. Dat is toch de omgekeerde wereld? Ik hoop dat de staatssecretaris nog eens in kaart wil brengen hoe de griffie in het dualistische systeem functioneert. Overigens wil ik daarmee niet zeggen dat daar waar de dualisering fout loopt, dat alleen de schuld van de griffie zou zijn, zeker niet.

Ik ben geschrokken van de conclusie uit het rapport De griffier gewaardeerd dat gemeenteraadsleden in grote steden van de griffie verwachten dat zij helpt bij het onderhouden van burgercontacten. Wat is er overgebleven van het begrip "volksvertegenwoordiger"? De kloof tussen burger en politiek moet voor deze gemeenteraadsleden wel levensgrote proporties hebben aangenomen, als zij niet meer in staat zijn om zelf de contacten met de kiezer te onderhouden. Ik mag toch hopen dat de staatssecretaris kan bevestigen dat dit niet de bedoeling is: de dualisering als een proces van uitbesteden van het contact tussen kiezer en gekozenen aan professionals? In mijn partij adviseren we onze gemeenteraadsleden niet eindeloos naar antwoorden te zoeken in commissies en clubjes en in allerlei hoeken en gaten van de raad, maar gewoon op straat. Wie het volk wil

vertegenwoordigen, moet daar om te beginnen mee verkeren, lijkt mij. Hoe ziet de staatssecretaris dat?

Ten slotte is er het punt van de verhouding tussen wethouders en de gemeenteraad. De heer Hermans refereerde hier ook aan. De dualisering moet duidelijker maken wie regeert en wie controleert. Institutioneel betekent dit dat er een duidelijkere scheiding wordt gecreëerd tussen de raad en het college van B en W. In de wetswijziging die wij vandaag bespreken, wordt dit nader uitgewerkt met betrekking tot de aanwezigheid van wethouders bij vergaderingen van de gemeenteraad. De vraag is echter of deze tegenstelling in kleinere gemeenten toch vooral kunstmatig is. Een gemeenteraadslid uit een kleinere gemeente omschreef het als "Den Haagje spelen" en vroeg zich af of dit nu de burger bij de politiek brengt. Wat denkt de staatssecretaris daarvan?

In grotere steden leidt de scheiding tussen college en raad ertoe dat er een soort wij-zij sfeer ontstaat. Wellicht is daarmee, in ieder geval gedeeltelijk, een verklaring gevonden voor het feit dat in 2007 135 wethouders aftraden. Of zijn er andere redenen, zo vraag ik de staatssecretaris. De vraag is ook of wij daardoor een beter en daadkrachtiger lokaal en provinciaal bestuur hebben gekregen. En mogen wij op basis van de gewijzigde wet verwachten dat burgers in het land nu beter begrijpen wat wethouders en gemeenteraadsleden en gedeputeerden en statenleden doen? Zullen burgers hun wensen beter weten te adresseren of zullen zij zich vooral wenden tot hen die zij op straat tegenkomen?

De heer **Engels** (D66): Mijn goede collega begon zojuist over de wij-zijverhouding. Dat vond ik een heel belangwekkend punt. In hoeverre was de wij-zijverhouding zoals hij die nu positioneert binnen de dualisering in institutionele zin, raad en college, in het monistische tijdperk niet evenzeer aanwezig, maar dan niet zozeer zuiver in de verhouding tussen raad en college, maar meer feitelijk-politiek in de verhouding tussen collegefracties en college en niet-collegefracties? Was dat ook geen wij-zijverhouding? En was dat misschien ook geen wij-zijverhouding waarbij wij grotere vraagtekens hebben moeten zetten dan in het huidige tijdsgewricht?

De heer **Vliegenthart** (SP): Wat is nu een natuurlijke tweedeling? Is dat de tweedeling tussen burgemeesters en wethouders aan de ene kant en de raad aan de andere kant, of de tweedeling tussen collegepartijen en oppositiepartijen? Voor beide valt iets te zeggen. Een van de argumenten die naar voren is gebracht om de invoering van het dualistische systeem te verdedigen, is dat er daadkrachtiger bestuur zou komen waarbij burgers beter zouden weten wie regeert en wie controleert. Mijn vraag is of dit nu in de afgelopen jaren heeft plaatsgevonden of dat wij, in de woorden van de heer Dölle, nog in de puberteitsfase van de dualisering zitten. De heer Dölle heeft dat eens gezegd in de spanning van het debat met ons wetenschappelijk bureau. Wie weet kan hij in zijn

bijdrage daar nog het een en ander over zeggen. Wat is er van die puber geworden? Is het al een jonge volwassene of pubert hij vrolijk door? En wat zijn de consequenties voor de toekomst van het dualistische systeem in Nederland?

De heer **Engels** (D66): Soms is het effect van een vraag veel leuker dan je had verwacht, want ik zie de heer Dölle sussende bewegen maken alsof hij wil zeggen: gaat u daar alstublieft niet op verder. Dit gehoord hebbende, kan ik er echter niet omheen om verder in het debat nog eens specifiek over dit punt te spreken. Misschien komt de heer Dölle er zelf nog op terug. Dat zou buitengewoon interessant zijn.

De heer **Vliegenthart** (SP): Zo ziet u maar: nu wordt u zowaar door de SP-fractie bediend, en niet voor het eerst!

Een aantal van de ontwikkelingen die ik vandaag schets, zijn al langer bekend. De stuurgroep-Leemhuis, die in opdracht van het ministerie in 2004 al een rapport publiceerde, concludeerde dat de Wet dualisering gemeentebestuur veel gemeenten zwaar viel. Volgens de commissie waren de nieuwe verhoudingen tussen de gemeenteraad en het college van burgemeester en wethouders nog onvoldoende beproefd en uitgekristalliseerd. Mijn ervaring is dat het een aantal jaren later niet veel beter is. Daarom is de vraag wat er hierna gaat gebeuren. Is deze wetswijziging een einde? Ik denk het niet. Zou de staatssecretaris iets meer kunnen vertellen? Hoe probeert zij de praktijk te toetsen aan de instituties die zij heeft neergelegd? Bestaat de mogelijkheid dat het huidige systeem nog eens grondig tegen het licht wordt gehouden en dat wij tot de conclusie komen dat het institutioneel anders moet?

Daarbij wil ik de staatssecretaris twee dingen meegeven, allereerst het idee dat gemeenten misschien wat meer speelruimte zouden moeten krijgen met betrekking tot het vraagstuk hoe zij met de dualisering willen omgaan. Kleine gemeenten zijn niet alleen kwantitatief, maar ook kwalitatief anders van aard dan grote gemeenten. Een "one size fits all"-benadering is dan ook gedoemd te mislukken. Daarnaast wil ik de staatssecretaris aanraden om niet te veel vertrouwen te hebben in zuiver institutionele veranderingen. De oude Karl Marx zei al: mensen maken geschiedenis, alleen niet onder de omstandigheden van hun keuze. Dit adagium geeft tegelijk het belang van instituties alsmede de beperkte reikwijdte ervan aan. Politiek is uiteindelijk mensenwerk; daar kan geen institutionele verandering tegenop. Ik zie uit naar de antwoorden van de staatssecretaris.

*N

De heer **Holdijk** (SGP): Voorzitter. Het voorliggende wetsvoorstel is het derde voorstel dat strekt tot aanpassing of wijziging van de in 2002 voor het gemeentebestuur en in 2003 voor het provinciebestuur in werking getreden dualisering.

Het voorstel geeft in dit stadium van behandeling nauwelijks reden tot het maken van opmerkingen, laat staan het uitbrengen van kritiek, hetgeen ook mag worden afgeleid uit de afwezigheid van een eigen inbreng van de fracties van de SGP en de ChristenUnie in het voorlopig verslag. Sinds het hoofdpunt van het oorspronkelijke wetsvoorstel, de zogenaamde "dualiseringscorrectie" -- dat is een ander woord voor vermindering van het aantal raadsleden -- daaruit is verdwenen, bestaan er wat ons betreft geen problemen die aanvaarding van dit wetsvoorstel in de weg zouden staan. Slechts een vraag rest nog.

Artikel 21, tweede lid, van de Gemeentewet heeft de bedoeling, aldus de memorie van antwoord aan de Kamer, te garanderen dat de wethouder aan de beraadslaging van de raad of van een commissie kan deelnemen wanneer onderwerpen uit zijn portefeuille worden besproken. Dit uitgangspunt lijkt ons alleszins acceptabel. Maar deze garantie betekent toch niet dat bespreking van onderwerpen uit zijn portefeuille niet mogelijk is dan in zijn aanwezigheid? Met andere woorden, het uitgangspunt, dat wij als zodanig omarmen, moet toch niet worden omgekeerd? Graag krijgen wij enige duidelijkheid op dit punt.

Dit wetsvoorstel is ingediend naar aanleiding van de evaluaties van de commissie - Leemhuis in 2004 wat het gemeentebestuur betreft en de commissie-Hermans in 2005 wat het provinciebestuur betreft. De ontwikkelingen zijn thans, in 2009, meer uitgekristalliseerd en de analyse luidt op punten anders, aldus de brief van 11 december 2008 waarbij de Staat van de dualisering aan de Staten-Generaal werd aangeboden. Maar nog steeds laat een definitieve evaluatie op zich wachten, in elk geval tot 2010 zoals ik heb begrepen. En zelfs dan lijkt het de vraag of wij over een volledig beeld zullen kunnen beschikken, bijvoorbeeld wat de rekenkamers en rekenkamercommissies betreft.

Ik zal uiteraard niet uitvoerig stilstaan bij de Staat van de dualisering, maar mij beperken tot enige opmerkingen zoals onder anderen de heer Engels dat voor mij al heeft gedaan. Interessant is wel dat in de reactie van het kabinet op de Staat van de dualisering te lezen is dat de dualisering per saldo is geslaagd. Daar valt natuurlijk heel veel over te zeggen. Nogmaals, wij zullen er nu niet op ingaan, maar wij hebben wel deze misschien wat prikkelende vraag. Moeten de woorden "per saldo geslaagd" worden begrepen alsof de dualisering in alle opzichten een succes is gebleken?

Onze fracties hebben bij de dualiseringsvoorstellen destijds bepaald niet staan te juichen. Wij stonden er uiterst ambivalent tegenover. Maar ik erken voor dit moment graag dat ik, gezien de ervaring die is opgedaan, geen behoefte gevoel om voor terugkeer naar het monistische model te pleiten. Een van de belangrijkste winstpunten in onze ogen is dat wethouders van buiten de raad kunnen worden aangetrokken, hetgeen gemiddeld genomen tot verhoging van de kwaliteit heeft geleid. Sommige gemeenteraden lijken echter hun draai nog te moeten vinden. Iemand uit onze fracties, die

gepakt en gemazeld is in het lokale bestuur, zei tegen mij: sommige gemeenteraden slaan af en toe op hol.

De heer **Vliegthart** (SP): De heer Holdijk zegt dat gemiddeld genomen de kwaliteit van de wethouders toegenomen is. Zou hij mij kunnen vertellen waarop hij dat baseert?

De heer **Holdijk** (SGP): Op waarneming.

Met de beleidsconclusies die in de reactie op de Staat van de dualisering op bladzijde 11 en volgende zijn verwoord, kunnen wij ons in hoofdlijnen verenigen. Een op het eerste gezicht ietwat merkwaardig punt willen wij toch nog signaleren. Dat is ook relevant voor het wetsvoorstel dat wij nu bij de hand hebben. Volgens de memorie van toelichting bij het wetsvoorstel zijn in de provincies geen problemen naar aanleiding van de evaluatie gesignaleerd. Maar vanuit het beginsel van de parallelle tussen beide wetten is het noodzakelijk dat de Provinciewet op dezelfde wijze wordt aangepast als de Gemeentewet, aldus de reactie van het kabinet op de Staat van de dualisering. De vraag is of dit zonder meer een logische conclusie kan worden genoemd. Zou niet wat nauwkeuriger beargumenteerd dienen te worden waarom hetgeen met het oog op het gemeentebestuur noodzakelijk of wenselijk wordt geacht qua aanpassing op dezelfde grond en wijze noodzakelijk en wenselijk is voor het provinciaal bestuur? Ik neem aan dat de praktijk die tot dusver is ontwikkeld mede richtinggevend zal zijn voor aanpassingen van de Provinciewet.

Met belangstelling zie ik uit naar een reactie van de regering op onze vragen en opmerkingen.

*N

De heer **Dölle** (CDA): Mevrouw de Voorzitter. De behandeling van dit wetsvoorstel is getroffen door een forse ritmestoornis. Op 23 september en 21 oktober 2008 was de commissie voor Binnenlandse Zaken van mening dat de behandeling van dit wetsvoorstel, waarover het eindverslag op 21 oktober 2008 werd uitgebracht, in samenhang zou moeten worden behandeld met de Staat van de dualisering, die later zou worden afgerond. Twee dagen voor Kerstmis kwam de commissie op dat voornemen terug en kondigde terecht aan de behandeling van het stuk in de Tweede Kamer en de reactie van het kabinet af te wachten en het nu in deze Kamer voorliggende wetsvoorstel op de eigen merites te beoordelen. Dat neemt niet weg dat onze fractie drie punten naar voren wil brengen. Drie punten zijn misschien wel een soort manifestatie van wat vroeger werd genoemd het protestantse karakter van onze volk, namelijk het prediken in drie punten.

Wij delen met D66 de opvatting -- deze combinatie van fracties moet toch wel een heel kwalijk omen zijn voor de regering -- dat het geven van een regierol aan de burgemeester tijdens de formatie van een college, opvallend is. Het doet onze wenkbrouwen fronsen, zoals dat ook het geval

is bij het voornemen van de regering terug te komen op de recent aangepaste verandering waardoor raads- en statenleden deel uitmaken van bezwaarschriftencommissies, dit alles uiteraard uit naam van het dualisme. Het derde punt waarmee wij voorlopig een probleem hebben en ten aanzien waarvan wij nog overtuigd moeten worden, is het schrappen van het voorhangprincipe zoals dat via amendering vanuit de Tweede Kamer in artikel 169 van de Gemeentewet is beland. Dit zijn een paar opmerkingen die wij ons nu veroorloven en die betrekking hebben op de discussie die in de Tweede Kamer nog moet beginnen en wellicht in deze Kamer wat later aan de orde komt.

Los van de net genoemde Staat van de dualisering die op 11 december 2008 is gepubliceerd en waarover meer valt op te merken, heeft onze fractie er toch behoefte aan om onze benadering van het fenomeen dualisering van het decentrale bestuur nog eens heel kort samen te vatten. Wij hebben onze visie gegeven bij de behandeling van de Wet dualisering gemeentebestuur, de Wet dualisering provinciebestuur, beide wetten over de dualisering van het medebestuur en het medebewind en de Aanpassingswetten en indirect ook bij de discussies over het deconstitutionaliseren van de aanstellingswijze van de burgemeester en de commissaris van de Koningin als ook bij de algemene politieke beschouwingen van 2003 en 2004.

In de kern komt dat erop neer dat voor ons de belangrijkste principes van dualisering de volgende zijn. Allereerst de ontvoogding van de gemeenteraad, met name de introductie van de incompatibiliteit tussen raadslid en wethouder. Ook hameren wij er voortdurend op dat dualisering niet neerkomt op kopiëring van het Binnenhofse model nu de geschiedenis, de aard en de context van het lokale bestuur nogal anders zijn dan die van het nationale bestuur. Het derde belangrijke element voor het CDA is steeds geweest het hoofdschap van de raad als ankerpunt voor de lokale representatieve democratie. Op dit punt waren wij het niet eens met de staatscommissie-Elzinga en met de regering in die dagen. Dit alles betekent voor ons dat de oorspronkelijke radicale dualismedoctrine gemilderd moest worden, dus als het ware door zijn puberteit heen moest worden geholpen.

Genoemde punten leiden tot ons verzet tegen het schrappen van het hoofdschap uit artikel 125, lid 1 van de Grondwet en tegen de integrale overbrenging van politiek geladen bevoegdheden van de raad naar het college, waaraan de regering overigens tegemoet is gekomen. Tevens bleef onze fractie gedurende het hele proëes voorstander van de burgemeester als voorzitter van de raad en bepleitten wij de mogelijkheid van gemengde bezwaarschriftencommissies open te houden. Wij keerden ons tegen de dualiseringscorrectie die bestond uit een reductie van het aantal raadsleden. Wij waren ook sterk gekant tegen de in het radicale dualiseringsconcept gelegen verbanning van de wethouder uit discussies in commissie en raad en tegen buitensluiting van de wethouder uit de

aanbevelingsprocedure voor de burgemeester. Onze houding tegenover het voorliggende wetsvoorstel kan dan ook worden verklaard vanuit die invalshoek.

Wij bedanken de regering overigens voor de uitgebreide en op de meeste punten heldere en adequate beantwoording van onze vragen in de schriftelijke voorbereiding.

De heer **Engels** (D66): Mijn goede collega Dölle spreekt nadrukkelijk over "onze visie". Ik begrijp dat dit de visie van de CDA-fractie is.

De heer **Dölle** (CDA): Dat is te hopen, ja.

De heer **Engels** (D66): U begrijpt dat ik dat heel goed kan volgen. Soms zijn wij het namelijk zelfs eens, zoals zo-even al bleek. U noemde het hoofdschap van de raad dat nog in de Grondwet is verankerd. Het hoofdschap is aanvankelijk in de Grondwet terechtgekomen vanuit een monistische interpretatie. Wij hebben nu wettelijk het dualisme ingevoerd en u hecht aan het vasthouden aan het hoofdschap van de raad. Betekent dit dat door die wettelijke verandering in dualistische richting het begrip "hoofdschap" zoals dat nu in de Grondwet voorkomt, op een andere manier moet worden geïnterpreteerd, bijvoorbeeld de manier waarop de commissie-Elzinga dat deed, door aan te geven dat er een eindverantwoordelijkheid is voor de raad? Of is dat hoofdschap volgens u hetzelfde zoals dat vóór de invoering van de wettelijke dualisering werd geïnterpreteerd?

De heer **Dölle** (CDA): Dat voert ons wel wat ver van dit wetsvoorstel af, maar ik kan er het volgende over zeggen. Over het hoofdschap dat door Thorbecke is ingevoerd hebben wij destijds wel discussies gehad, onder andere bij de twee algemene politieke beschouwingen waaraan ik al refereerde, waarbij het hoofdschap mede zo is ingevuld dat het betekent dat de raad de wethouders benoemt en dat de raad de begrotingen vaststelt en dat je dat dus niet bij eenvoudige wijziging van de Gemeentewet kunt veranderen. Het betrof een aantal punten waarvan premier Balkenende toentertijd aangaf dat ze tot het hoofdschap behoorden. Of dat nu precies hetzelfde is als voor de dualisering durf ik niet te garanderen, maar dat zijn wat ons betreft de hoofdpunten die decentraal aanwezig blijven. Uit de discussie over deconstitucionalisering blijkt dat dit ook min of meer wordt benaderd doordat het hoofdschap van de raad in artikel 125 van de Grondwet blijkt opgenomen.

Onze fractie is verheugd -- dat ligt gezien het voorgaande ook voor de hand -- met de in het voorgestelde artikel 21, lid 2 van de Gemeentewet opgenomen opwaardering van de wethouder in relatie tot de vergadering van de raad. De wet verschafft hem toegang tot alle vergaderingen en geeft hem het recht om aan de beraadslagingen deel te nemen. De regering wil er niet aan om nu te zeggen dat hiermee een dualistisch drampuntje is verdwenen. Zij motiveert dit door te zeggen dat raad en college samen verantwoordelijk zijn voor

het bestuur en dat zij elkaar niet hebben uit te sluiten. Daar herkennen wij veel in maar het is wel voor de regering een opvallende redenering. Ik neem namelijk niet aan dat zij wenst dat raadsleden dus toegang krijgen tot de collegevergaderingen. Overigens pleit dezelfde regering voorlopig voor het uit de bezwaarschriftencommissies bannen van raadsleden. Ook hierbij zou je kunnen zeggen: samen verantwoordelijk voor het bestuur, samen betrokken bij bezwaarschriften.

De heer **Engels** (D66): Ik hoor nu voor de derde keer voorbijkomen het element dat raadsleden deel uitmaken van bezwaar- en beroepschriftencommissies en overigens ook van lokale rekenkamercommissies, met de suggestie alsof dit een onversneden dualistisch punt zou zijn. De vraag of het uit welk oogpunt dan ook aantrekkelijk is dat raadsleden deel uitmaken van bezwaar- en beroepschriftencommissies is naar mijn inschatting al ouder dan de invoering van de dualisering. Ook in het monistische tijdperk zijn er vragen gesteld of het een goede zaak zou zijn dat raadsleden deel uitmaken van dergelijke commissies die overigens ook nog eens aan henzelf adviseren, dit vanuit het oogpunt van een dubbele verantwoordelijkheid of het dragen van dubbele petten. Ik vraag mij dus af of wij met elkaar vol kunnen houden dat dit nu zo'n typisch dualistisch discussiepunt zou zijn.

De heer **Dölle** (CDA): Nee. Hierbij zijn meerdere punten aan te voeren. Door de heer De Vries, toen minister, die hier niet aanwezig is, werd toentertijd, maar dat is voor uw tijd, het element van het verwijderen van raadsleden uit bezwaarschriftencommissies geplaatst in de sleutel van de dualisering. Bij mijn weten is de wetgever daar na een interventie van VNG en IPO toen op teruggekomen. Nu wil de regering eigenlijk weer omkeren ten opzichte van die terugkomst van de wetgever. Wij hebben daar natuurlijk voor gestemd, want wij zagen het als een verstandige mildering van het radicale dualisme om het mogelijk te maken, maar dat hoeft niet, dat in een bezwaarschriftencommissie ook raadsleden zitten. Ik ben het met u eens dat hierbij ook andere argumenten een rol kunnen spelen, maar niet in dit kader.

Dan laat ik dit punt even rusten en ga verder met de toegang tot raadsvergaderingen en het eveneens in dit voorstel geborgde recht om aan die beraadslagingen deel te nemen. De regering zegt dat dit geen terugkeer naar monistische verhoudingen zou zijn. Het zou er nu alleen maar om gaan, zoals de heer Holdijk al opmerkte, dat de wethouder voortaan kan deelnemen aan beraadslagingen over zaken uit zijn portefeuille. Ik heb in de praktijk als raadslid zestien jaar meegemaakt dat het in de monistische tijd ook al zo was dat een wethouder reageerde, zoals de wet ook voorschrijft, als hem om inlichtingen werd gevraagd, doorgaans over zaken uit zijn portefeuille. Onze conclusie is dat de regering terecht dit voorstel doet en dat zij hiermee beoogt,

en dat is ook helemaal niet erg, om de oude situatie te herstellen wat betreft deelname door collegeleden aan beraadslaging in de raad. Goed zo.

Een ander punt waarover wij tevreden zijn, is dat de regering in reactie op onze vragen bij de schriftelijke voorbereiding toezegt in een reparatiewet de omissie bij het uitnodigingsrecht van een raadscommissie te gaan herstellen. Wel willen wij de staatssecretaris nog vragen hoe het zit met het recht op inzage van wethouders in het verslag van besloten raadsvergaderingen waarbij deze wethouders niet aanwezig waren en waarbij eventueel ook geheimhouding van het besprokene is opgelegd. Hiermee kom ik in de buurt van wat de heer Hermans heeft gezegd.

Onze fractie heeft bij de schriftelijke voorbereiding van dit wetsvoorstel aandacht gevraagd voor de positie van de ambtenaar die in het kader van artikel 33 bijstand verleent aan een raadslid of aan de raad. De commissie-Leemhuis en de commissie-Hermans zijn op dat punt niet ingegaan. De regering stelt vast dat er geen sprake kan zijn van een geheimhoudingsplicht voor die ambtenaar. Betekent dit dat artikel 272 van het Wetboek van Strafrecht, over schending van het ambtsgeheim, in geen enkele situatie van ambtelijke bijstand aan de raad of aan raadsleden van toepassing kan zijn?

In de memorie van antwoord stelt de regering dat de ambtenaar die bijstand verleent aan een raadslid, niet valt onder verantwoordelijkheid van het college, maar onder die van het raadslid. Dat is nogal wat. Dat kan het raadslid en deze ambtenaar, die niet onder griffie valt, in een ingewikkelde casuïstiek brengen. Om ons een oordeel te kunnen vormen over de werking van artikel 33 van de Gemeentewet, ook een van de producten van de dualisering, zouden wij graag meer zicht krijgen op hoe dit in de praktijk uitpakt. Onze vraag aan de regering is of er gegevens zijn over fricties en wrijvingen in de relatie tussen ambtenaar, college en raadslid. Zijn die gegevens er niet, is de regering dan bereid om te bekijken of met een onderzoekje het nodige hierover op tafel is te brengen?

De heer **Vliegenthart** (SP): Even een afsluitende vraag, terugkomend op de puberteitsfase van de dualisering. Hoe moeten wij dit wetsvoorstel volgens de CDA-fractie zien? Is dit een laatste opvoedkundige les die de provincies en gemeenten van Den Haag meekrijgen en moeten zij het dan zelf kunnen? Of heeft de CDA-fractie het idee dat de puberteit na deze wetswijziging nog niet voorbij is en dat ook in de toekomst moet worden bekeken in hoeverre het dualistische systeem voldoet aan zijn doelstellingen?

De heer **Dölle** (CDA): Je moet sowieso spaarzaam zijn met lessen vanaf de Hofvijver aan de decentrale overheden. Wij herkennen ons goed in dit wetsvoorstel, omdat hiermee aardig tegemoet wordt gekomen aan die mildering van de dualisering, zoals ik het noemde, zonder de kern daarvan los te laten. Moeten er meer lessen worden getrokken, laat staan gegeven? Mijn fractie wil toch

het debat in de Tweede Kamer afwachten over de Staat van de dualisering en de eventuele wetgeving die daar het gevolg van is.

De beraadslaging wordt geschorst.

De **voorzitter**: Ik schors de vergadering voor ongeveer een halfuur.

**

De vergadering wordt van 14.57 uur tot 15.30 uur geschorst.

De **voorzitter**: Ik deel mee dat voorgenomen beslissingen omtrent enkele ter instemming aangeboden JBZ-besluiten tijdens deze vergadering in de zaal ter inzage gelegd worden, conform het voorstel van de commissie voor de JBZ-Raad. Als aan het einde van de vergadering geen bezwaren zijn binnengekomen, neem ik aan dat de Kamer heeft besloten conform het advies.

**

Daartoe wordt besloten.

*B

!Dualisering gemeente - en provinciebestuur!

Aan de orde is de voortzetting van de behandeling van:

- het wetsvoorstel Wijziging van de Gemeente- en Provinciewet in verband met de evaluatie van de dualisering van het gemeente- en provinciebestuur (30902).

De beraadslaging wordt hervat.

*N

Staatssecretaris **Bijleveld-Schouten**: Voorzitter. Het is deze week zeven jaar geleden dat de Wet dualisering gemeentebestuur in werking trad. Dat is op zichzelf geen reden voor een feestje -- het is immers geen jubileum -- maar ik wil dit toch markeren. Sindsdien hebben diverse wetswijzigingen hieraan verdere uitwerking geven. Deze wijzigingen zijn vandaag in de verschillende bijdragen aan de orde gesteld. De heer Dölle heeft dit nog kort samengevat. Het ging daarbij vaak om kleine aanpassingen, zoals ook in dit voorliggende wetsvoorstel, maar soms om meer fundamentele wijzigingen, zoals de dualisering van het medebewind. De Kamer heeft hier altijd met meer dan bijzondere belangstelling en met een grote mate van kennis aan bijgedragen. Veel Kamerleden hebben daarnaast ook persoonlijk een bijdrage geleverd aan het functioneren van het openbaar bestuur, hetzij door het vervullen van een bestuurlijke functie, hetzij via de wetenschap. Dat eerste geldt in ieder geval ook voor mijzelf. Het is mij dan ook een genoegen om vandaag in de Kamer over dit onderwerp te spreken, ook al gaat het maar om een kleine wetswijziging. Wellicht komen we in een later stadium verdergaand met elkaar te spreken over de gehele Staat van de

dualisering. Ik sprak daarover in de pauze nog met de heer Engels.

De dualisering is een vast onderdeel van de inrichting van het gemeentebestuur en staat als zodanig niet ter discussie. Dat wil niet zeggen dat het zonder meer als succesvol mag worden beschouwd. Ik zeg dat specifiek tegen de heer Holdijk. Er ligt een institutionele structuur waarbinnen raad, college en burgemeesters hun werk doen. Cultuurveranderingen volgen hierop. Ik kan de heer Vliegenthart geruststellen: in die zin ben ik geen institutiedenker. Ik heb daarover gisterenavond bij een ander forum met de heer Dölle gediscussieerd. Het gaat erom lokaal maatwerk te bieden en dat kan ook binnen de kaders van de huidige wetgeving. Dat is in het kort de conclusie van de Staat van de dualisering. Wellicht spreken wij daarover in een latere fase nog uitgebreider.

Het lag aanvankelijk ook niet in de lijn der verwachting dat er nog zoiets zou komen als de Staat van de dualisering. Het beeld bestond dat de vormgeving in de Gemeentewet was afgerond -- de Grondwet laat ik even buiten beschouwing -- en de evaluaties van de commissie -Leemhuis en de commissie -Hermans brachten geen grote knelpunten in de wetgeving naar voren. De heer Hermans heeft dat net nog aangehaald.

Het traject van de Staat van de dualisering bleek een mooie gelegenheid voor een nieuwe reflectie, een moment om bij stil te staan. Zo heb ik dat in ieder geval zelf ervaren. Misschien was dat ook wel nodig. De eerste evaluaties dateren immers van halverwege de eerste dualistische periode. Nu zijn wij bijna aan het eind van de tweede dualistische periode aanbeland en is het goed om daarbij even stil te staan. Die vraag is dan ook nadrukkelijk vanuit de Tweede Kamer aan mij gesteld. Ik ben enthousiast aan het werk gegaan met het afleggen van werkbezoeken en met het voeren van rondetafelgesprekken met vertegenwoordigers van alle politieke partijen. Dat laatste zeg ik met name tegen de heer Vliegenthart. Ook heb ik gesprekken gevoerd met beroepsgroepen en met gemeenteambtenaren, zoals op de BZK Overhedendagen. Er is een onderzoek door B&A uitgevoerd en op 25 juni 2008 is een congres gehouden. De heer Engels heeft bij die gelegenheid als bijzonder hoogleraar op de Thorbeckeleerstoel een boeiende voordracht gehouden en ons het nodige ter overdenking meegegeven. Wij hebben daarover een publicatie uitgebracht, die ik van harte aanbeveel.

Dit alles heeft geleid tot de voorliggende Staat van de dualisering, die binnenkort uitgebreider in de Tweede Kamer zal worden besproken. Een aantal leden van de Eerste Kamer heeft hieraan gerefereerd. Tot zover mijn opmerkingen over de Staat van de dualisering in algemene zin. Ik begin bij de vragen van de heer Hermans. Zijn eerste vraag is of de betrokkenheid van wethouders bij de benoeming van burgemeesters kan worden versterkt. Dat is in de Staat van de dualisering aangekondigd. De minister komt met voorstellen over benoeming, herbenoeming en ontslag van burgemeesters. De

betrokkenheid van wethouders bij de vertrouwenscommissie zal daarvan zeker onderdeel uitmaken. Ik kan mij goed voorstellen dat de afhankelijkheid van de uitnodiging van de raad komt te vervallen en dat het college het recht krijgt om een adviseur in zo'n commissie af te vaardigen. Wij zijn er nog mee bezig. Ik herken echter het door de heer Hermans naar voren gebrachte punt. Waar moet de burgemeester zijn werk verrichten? Voor een belangrijk deel van de tijd is dat in het college. Het is dus goed om die betrokkenheid vorm te geven. De heer Hermans haalde niet de organisatie aan. Ik kan mij echter heel wel voorstellen dat, buiten de griffie, de secretaris of de directeur daarvan deel uitmaken. Daarover komen wij in de toekomst nog wel te spreken.

De heer Hermans is het eens met de aanwezigheid van wethouders in de raad. Hij is blij met de wijziging. Overigens kwamen alle spreker over dit onderwerp te spreken. Hierover mag inderdaad geen misverstand bestaan. Een wethouder heeft het recht om in de raadsvergadering aanwezig te zijn. Hij of zij is een vanzelfsprekende partner van de raad en de wijziging van artikel 21 regelt dit. Er was, met name door de bijdrage van de heer Dölle, discussie over de argumentatie. Dualisering is weliswaar gericht op rolontvlechting van raad en college, maar uiteindelijk kunnen zij niet zonder elkaar. Samenwerking is essentieel. Daarom is het van belang om geen discussie te voeren over aanwezigheid van wethouders in de raad en hun deelname aan de beraadslaging. Het moet uiteindelijk over de inhoud gaan. Ik denk bovendien dat de burger het niet zou begrijpen als de wethouder door de raad wordt geweerd. Dat is de andere kant van de medaille.

In de opvatting van de VNG behoeft dit geen wettelijke regeling en kan het overgelaten worden aan de lokale praktijk. Ik vind dat te vrijblijvend. Dit is een te belangrijk onderwerp. Ik vind wat de heer Dölle daarover zei dan ook belangrijk. De raadsvergadering is een essentieel onderdeel van ons gemeenterecht. Het is juist in de gedualiseerde verhoudingen van belang dat de wethouder aanwezig kan zijn in de raadsvergaderingen en dat die aan de beraadslagingen kan deelnemen. De voorgestelde bepaling doet bovendien recht aan de wederkerigheid in de posities.

De heer Hermans vraagt naar de geheimhoudingsplicht van ambtenaren die bijstand verlenen aan raadsleden. Die vraag is ook door andere Kamerleden gesteld, zoals door de heer Dölle. Raadsleden hebben recht op ambtelijke ondersteuning. De onderscheiden posities van college en raad impliceren dat ambtenaren geen uitlatingen doen over het werk dat zij verrichten bij ambtelijke ondersteuning. Zij werken dan immers onder verantwoordelijkheid van de raad en ten behoeve van het betrokken raadslid. De ambtenaar is daarover geen inhoudelijke verantwoording schuldig aan het college.

Ik meen wel dat betrokkenen zich bewust moeten zijn van hun verantwoordelijkheden. Het mag ook niet zo zijn dat een ambtenaar in een

moeilijke positie wordt gebracht. De heer Hermans spreekt van een balans. Hij vraagt zich af of er goed genoeg over is nagedacht. De heer Dölle maakt hetzelfde punt. Ik heb overigens de indruk dat dit in de praktijk niet al te veel problemen oplevert. In ieder geval is het ons als dusdanig niet gemeld. De modelverordening van de VNG biedt daarbij een goede richtsnoer. De werkwijze die de heer Hermans heeft beschreven, en die ook wordt toegepast, spreekt mij aan. Ik denk dat de griffier en de gemeentesecretaris een soort spilfunctie kunnen vervullen in de contacten tussen raad, ambtenaren en college. Misschien moeten wij daarover nog eens nadenken. Het kan. Die mogelijkheid is er. Ik wil best toezeggen dat ik dat nog eens met de VNG zal bespreken. Ik begreep dat de heer Dölle graag een onderzoek daarnaar zag. Welnu, ik wil best nog eens bekijken hoe dit in de praktijk precies werkt. Wij kunnen bekijken of, in samenhang met de Staat van de dualisering, in de vervolgwetgeving nadere regulering nodig is.

De heer **Dölle** (CDA): Dank u wel. Mocht blijken dat er geen probleem is, des te blijer ben ik, maar soms heb ik de indruk dat het anders in elkaar zit. U zei namelijk net even vlug dat een ambtenaar werkt onder verantwoordelijkheid van de raad, ook als hij bezig is voor een oppositionele SP'er, of CDA'er, of iemand van een andere club. In uw antwoorden staat echter dat hij werkt onder verantwoordelijkheid van het betrokken raadslid; vandaar onze bezorgdheid en onze vraag naar onderzoek. Mocht uit zo'n onderzoek een bepaalde frictie blijken, dan zal een wijziging inderdaad nodig zijn.

Staatssecretaris **Bijleveld-Schouten**: Dat lijkt me allemaal heel terecht. Wij zullen hiernaar kijken. Wij hebben geen meldingen gehad in die richting, maar zijn best bereid om dit te bekijken. Als dan iets anders blijkt, zullen wij ons hierop moeten bezinnen, dat is helder. Tot zover de vragen van de heer Hermans.

De heer Engels had drie punten in verband met de Staat van de dualisering. Wij moeten hierover in de toekomst nog maar eens spreken; in het algemeen heb ik er al het nodige over gezegd. Ik zal nu ingaan op zijn specifiekere vragen. Zo vroeg hij of de voorstellen voor herbenoeming en ontslag van de burgemeester in samenhang met de visie op de openbare orde en veiligheidspartefeuille kunnen worden ontwikkeld. Op zichzelf legt hij terecht een verband tussen democratische legitimatie en de omvang van bevoegdheden, maar wij willen toch de verleiding weerstaan om deze zaken te koppelen. Bij de nog te ontwikkelen voorstellen inzake herbenoeming en ontslag gaat het, zoals net gezegd in antwoord op de heer Hermans, echt om de verfijning van bestaande procedures. De visie op de openbare ordepartefeuille van de burgemeester is bijna klaar; de minister is daarmee bezig en zij zal deze snel naar de Kamer sturen. Natuurlijk wordt daarin uitgegaan van een door de Kroon benoemde burgemeester. Het is geen geheim dat wij daarover van opvatting verschillen. Het kabinet heeft geen behoefte aan

een discussie over de aanstellingswijze op zich. Het gaat dus echt om een verfijning; een aantal van de zaken die de heer Hermans aanhaalde, zal daarbij worden betrokken. Zo staan wij hierin. Het zal gaan om aparte stukken, die ook apart aan de Kamer zullen worden gezonden.

De heer **Engels** (D66): Voorzitter. Ik ga deze gelegenheid niet aangrijpen om dit thema nog eens fijn te bespreken. Wel wil ik graag van de staatssecretaris weten of het knelpunt van de positie van de burgemeester in de besprekingen zal worden meegenomen. Aan de burgemeester worden immers in toenemende mate bevoegdheden toegekend, inmiddels ook buiten de sfeer van openbare orde en veiligheid. Los van de aanstellingswijze of de veranderingen daarin, komt daarmee toch de vraag omtrent draagvlak en legitimatie van de burgemeester op tafel. Het succes van dit type bevoegdheidsuitbreiding staat of valt daarmee. Ik denk dat dit een belangrijk punt is; vandaar dat ik mijn vraag zo stel. Ik hoop, en mag misschien ook verwachten, dat dit probleem in het kader van de visie bijzondere aandacht krijgt. Ik begrijp van de staatssecretaris dat de minister daarmee bezig is, maar mag toch hopen dat hierover binnen het ministerie het nodige contact bestaat?

Staatssecretaris **Bijleveld-Schouten**: Ik begrijp uw punt en zal dit met de minister bespreken. Overigens weet u als geen ander dat in het kader van de dualiseringswetgeving, buiten de openbare orde en veiligheid, steeds meer taken aan de burgemeester zijn toegedicht, zoals de rapportage over de eenheid, de kwaliteit van het bestuur et cetera. Het is wellicht goed om daar nog eens naar te kijken. Maar u heeft van mij ook begrepen dat wij de aanstellingswijze op zich niet ter discussie willen stellen.

Verder had u een vraag over de versterking van de rol van de burgemeester bij de collegevorming. De heer Dölle zei dat hij het hierover met u eens was en vond dat, als ik het goed heb begrepen, een wonder. Toch staat mij niet bij dat in de stukken over de Staat van de dualisering sprake is van "regie" of van een "regierol voor de burgemeester". De bedoeling is in mijn ogen een verbetering van de informatiepositie van de burgemeester, maar ook dit onderdeel zal de minister uitwerken. Er is niet bedoeld om de burgemeester een veel grotere rol in formele zin toe te bedelen, bijvoorbeeld door hem of haar informateur te maken. Wij erkennen volledig dat de burgemeester geen politiek moet gaan bedrijven, bijvoorbeeld in het formatieproces; dat zou hem of haar ook onnodig kwetsbaar maken. Waar echter de grens ligt, moet men in de praktijk maar uitmaken. Voor ons is veel mogelijk: je kunt denken aan het veel eerder en duidelijker bekendmaken van opvattingen aan het begin van het proces, of de stellingname van de vertrouwenscommissie met betrekking tot de benoeming van wethouders. Wij denken er nog over na, het is allemaal nog niet uitgekristalliseerd; vandaar dat hierover in de notitie nog geen

concreet voorstel staat. De minister werkt een en ander nog uit, alle gedachten hierover zijn welkom. Maar ik ben het dus eens met de heer Engels dat de burgemeester geen onderdeel moet worden van het politieke proces.

De heer **Vliegenthart** feliciteer ik met het feit dat hij groen licht van zijn promotiecommissie heeft gekregen en wij wachten allen de uitnodiging voor de verdediging af. Wel ben ik, net zoals de heer Engels, benieuwd naar waarover het proefschrift precies gaat, maar misschien horen we dat nog wel. Zijn eerste vraag ging over de uittocht van wethouders. Uit de Staat van de dualisering valt mijns inziens niet op te maken dat de oorzaken van vallende wethouders een-op-een samenhangen met de dualisering. In het algemeen is sprake van een wat verhardend klimaat en van korte lontjes, wat ook blijkt uit de gesprekken hierover. Andere factoren zijn positiever, zoals ik ook als kanttekening heb gezegd bij de NRC-publicatie over het vallen van wethouders: aanvaarding van andere functies, een geambieerde maatschappelijke carrière. De redenen hierachter zijn dus divers. Misschien was de vraag wat wij hieraan kunnen doen. De heer Holdijk was positief over het fenomeen van wethouders buiten de raad of gemeente. Welnu, het wethouderschap is veel meer een vak geworden. Er is sprake van professionalisering en van een grotere helderheid tussen raad en wethouders over de onderlinge verwachtingen. Wij kunnen daarbij behulpzaam zijn en zullen er dus goed met elkaar over moeten spreken.

De heer **Vliegenthart** (SP): Een van de doelstellingen van de dualisering was destijds het vergroten van de herkenbaarheid van de provinciale en lokale politiek bij de burgers. De staatssecretaris zegt dat er sprake is van professionalisering en dat wethouders daarom van buiten kunnen komen. In Breda zijn er nu bijvoorbeeld meer wethouders uit Tilburg dan uit Breda zelf. Vergroot dat nu de herkenbaarheid van de Bredase politiek bij de Bredase bevolking? Moet de Bredase bevolking zich in Tilburg gaan verstaan met de wethouders die daarvandaan komen?

Staatssecretaris **Bijleveld-Schouten**: Dit is toch een wat vreemd voorbeeld. Een andere doelstelling van dualisme was de scheiding van functies om taken duidelijker te verdelen. Wethouders zouden meer zakelijke bestuurders moeten worden. De professionaliseringsslag is daarbij heel belangrijk. De herkenbaarheid van de politiek moet komen van de raad. De raadsleden moeten in de raadsvergadering optreden als volksvertegenwoordigers. Dit is overigens een debat op zich, dat niets met dit wetsvoorstel te maken heeft. Dat onderscheid wil ik toch graag maken. De heer Vliegenthart laat dit te veel door elkaar lopen.

De heer **Vliegenthart** (SP): Ik begrijp dat er meerdere doelstellingen zijn en dat die elkaar enigszins kunnen bijten in de praktische uitvoering. De staatssecretaris sprak over de hiërarchie van de

raad. Gisteren kregen wij een stuk van allerlei onafhankelijke gemeenteraadsleden die daaraan juist twijfelden in het kader van de dualisering. Het primaat van de raad kan onder druk komen te staan of worden ondermijnd doordat allerlei bevoegdheden worden uitbesteed aan het college van B en W.

Staatssecretaris **Bijleveld-Schouten**: Dat doet de raad dan zelf. Het onderscheid moet helderder worden gemaakt. Voor een deel is het geregeld, voor een deel niet. De essentie van het betoog van de heer Dölle was dat het hoofdschap van de raad belangrijk is. Dat is natuurlijk wel degelijk gehandhaafd. Hoe de raad zijn rol invult, is een heel andere vraag. Politiek moet in de raad worden bedreven; daar moet het politieke debat vandaan komen. In het voorbeeld van Breda moeten mensen zich kunnen herkennen in de gemeenteraad van Breda.

De heer **Vliegenthart** (SP): Als gemeenteraadsleden hun eigen democratische gezag ondergraven, helpt uiteraard geen institutie daartegen. Faciliteren deze instituties echter dat gemeenteraden dit daadwerkelijk kunnen doen?

Staatssecretaris **Bijleveld-Schouten**: Hebt u andere aanwijzingen? Ik zie het niet. Het blijkt ook niet uit het empirisch onderzoek dat wij hebben gedaan.

De heer **Hermans** (VVD): Laten wij nu zo veel mogelijk aan de gemeenteraden zelf overlaten. Als een gemeenteraad en de daarin vertegenwoordigde politieke partijen in Breda kiezen voor een wethouder uit Tilburg, moeten zij dat aan de kiezers verantwoorden. Daaraan moeten wij hier niet komen. Met de dualisering is een aantal institutionele wijzigingen doorgevoerd -- ik kom in tweede termijn nog terug op het hoofdschap van de raad -- die de positie van de gemeenteraad iets veranderen. Verder gaat het om de lokale invulling. Het rapport over de provincies heet niet voor niets Zonder wrijving geen glans. Politieke discussie moet plaatsvinden. Wij moeten daarbij zo min mogelijk van hieruit regelen.

Staatssecretaris **Bijleveld-Schouten**: Ik ben het eigenlijk helemaal met de heer Hermans eens: dat moeten wij bij de gemeenteraden laten en niet te veel willen regelen. Een aantal dingen moet wel worden geregeld, maar er moet ruimte zijn voor maatwerk op gemeentelijk niveau. Dat kan nu beter dan in het verleden.

De werkdruk van de raad valt niet een-op-een te relateren aan het dualistische systeem, zoals blijkt uit de Staat van de dualisering. De werkdruk wordt mede bepaald door een aantal andere factoren en ontwikkelingen, zoals decentralisatie. Ik hecht eraan, te wijzen op de positieve rol van de griffier. De raadsleden beoordelen de ondersteuning van de griffier als positief. De griffier kan onder andere de kwaliteit van de stukken bewaken. De commissie-Aarts, die naar de werkdruk van de raadsleden heeft gekeken, vond dat er een

onderzoek moet komen naar de gevolgen van de verschillende vergadermodellen. In de Staat van de dualisering staat niet dat de veranderingen positief zijn voor de werkdruk. Wij kijken naar de gevolgen van de verschillende vergadermodellen voor de agenda's van de raadsleden. Dat onderzoek is op dit moment aan de gang in het kader van het Actieprogramma lokaal bestuur. Op grond van de uitkomsten daarvan kunnen wij beoordelen hoe die relatie ligt. Uit de gesprekken die ik zelf heb gevoerd, bijvoorbeeld met de Nederlandse Vereniging voor Raadsleden, blijkt dat er heel verschillend over wordt gedacht. Ik ben het echt met de heer Hermans eens dat raadsleden zelf veel kunnen doen en regelen. Daarvoor moeten zij wel zelfbewust raadslid zijn en zich niet te lijdelijk opstellen. Overigens zijn de griffiers zelf heel kritisch in de Staat van de dualisering. Dat komt doordat ik hun voorstellen niet heel uitgebreid heb gehonoreerd.

De heer Vliegenthart heeft gevraagd of ik kan bevestigen dat het niet de bedoeling is dat dualisering een proces is van uitbesteden van het contact tussen kiezer en gekozenen. Dat kan ik zeker bevestigen. Of er nu een monistisch of dualistisch systeem is, wat mij betreft is dat in alle gevallen niet aan de orde. Daar zie ik niet zoveel verschil in. De relatie van het gemeentebestuur met de burgers is in welk stelsel dan ook wezenlijk, zeker voor de democratie. De versterking van de positie van de raad en de versterking van de relatie met de burgers zijn juist de twee argumenten geweest waarop de nadruk is komen te liggen bij de uiteindelijke invoering van de dualisering. Het accent voor de raad ligt, naast de kaderstellende en controlerende rol, op de volksvertegenwoordigende rol van raadsleden. De griffie kan de raad ondersteunen, ook in zijn volksvertegenwoordigende rol. Het is echter niet de bedoeling dat de raad zich daarbij helemaal afhankelijk maakt van de griffie. Als ik raadslid was, zou ik dat niet doen. Ik neem aan dat dit ook geldt voor de Kamerleden. Ik zie dat de raad soms wat veel -- ik heb onlangs gekeken naar het voorbeeld van Den Haag -- overlaat aan de griffie en wat weinig eigen initiatief neemt. Het is echter aan de raad zelf om in te vullen, zoals de heer Hermans al zei. Ik voel er niet voor om -- ik weet niet of dat de bedoeling was van de heer Vliegenthart -- daar allerlei reguleringen omheen te zetten. Het gaat meer om hoe mensen hun rol invullen. Dat hangt ook af van de cultuur. Je kunt er van allerlei structuurwijzigingen voor bedenken, maar die werken niet als de juiste cultuur er niet is.

Ten slotte de vraag wat ik nog meer ga doen na dit wetsvoorstel: komt er nog meer wetgeving? Er is terecht op gewezen dat dit wetsvoorstel heel beperkt van omvang is. Uit de Staat van de dualisering zullen nog een aantal wijzigingen van de Gemeentewet voortvloeiën. Ook die zijn niet zo omvangrijk. Waarschijnlijk blijft onderhoud echter altijd nodig. Er zullen nog evaluaties volgen, zoals van de rekenkamerfunctie en de praktijk van het woonplaatsvereiste. In het debat over het eerste wetsvoorstel dat ik in deze Kamer behandelde, heb ik toegezegd dat wij dit

zouden evalueren. Verder zie ik geen grote wetswijzigingen in het verschiet liggen. De structuur, de positie van en de verhoudingen tussen raad en college, is helder en kan beter worden ingevuld. Cultuurveranderingen zijn nog nodig, maar dat kan maatwerk zijn. Over het onderzoek naar de verschillende vergadervormen heb ik al iets gezegd. Het is ook een kwestie van wennen en uitproberen. Iedere gemeente moet het aanpassen aan de eigen lokale politieke cultuur. Van ons geen grote wetgeving meer en ook geen aparte Staat van de dualisering. Ik heb dat toen toegezegd en opgeschreven. Wij zijn van plan om in de trendnota 2010 -- wij brengen altijd een trendnota uit over het binnenlands bestuur -- als zodanig na te gaan hoe het nu werkt en of er nader onderhoud, om het zo maar te zeggen, nodig is.

Ik ben blij dat de heer Holdijk na het wegvallen van de dualiseringscorrectie iets positiever gestemd is over het geheel. Hij had een vraag over de aanwezigheid in de raad van wethouders, artikel 21. Ik heb net gezegd hoe ik daarover dacht. Hij zei dat het niet omgekeerd moest worden. Nee, dat is uiteraard niet de bedoeling. Het doel is, te garanderen dat de wethouder kan deelnemen aan het debat. Men is uiteindelijk samen verantwoordelijk. Men moet elkaar niet uitsluiten, maar de raad vergadert als de raad wil vergaderen. Zo zit het in elkaar.

De heer Holdijk vroeg of het wel zo logisch was om de Provinciewet steeds op dezelfde wijze aan te passen als de Gemeentewet. Hij had het dus over de parallelle van deze wetten. Ik vind van wel. De institutionele vormgeving van gemeenten en provincies is op hoofdlijnen gelijk. Dit is ook zichtbaar in de Gemeentewet en de Provinciewet. Heel veel bepalingen zijn gelijk. Slechts waar een afwijking te motiveren is vanwege relevante verschillen tussen beide bestuurslagen, zijn er verschillen zichtbaar. Wat mij betreft is dat ook de lijn in de toekomst: zo veel mogelijk consistentie of parallelle, in uw aanduiding. Ik ben dus voor gelijkheid van beide wetten, tenzij er verschillen te rechtvaardigen zijn vanwege het verschil tussen beide bestuurslagen. Zo zou ik het willen zien. Daarom zijn deze wijzigingen zo doorgevoerd.

Mijns inziens zijn de vragen van de heer Holdijk hiermee beantwoord voor zover zij dat nog niet waren toen ik reageerde op vragen van andere leden.

Ik denk dat de drie punten die de heer Dölle heeft aangehaald, opnieuw uitgebreid aan de orde zullen komen als wij nader debatteren over de Staat van de dualisering. Een goede traditie is dan dat drie punten en een toepassing naar voren worden gebracht. De heer Dölle liet die weg, maar daar kunnen wij later nog eens met elkaar over discussiëren. Op de kwestie waarover hij het eens was met de heer Engels, heb ik al geantwoord. Uit de visie van het CDA over de stand van zaken in de dualisering maak ik op dat het hoofdschap van de raad voor die partij het kernpunt is. Voor mij is dat ook zo. Ik ben dan ook blij dat dit uiteindelijk is doorgevoerd.

Op de vraag over de wethouder in relatie tot de vergaderingen van de raad heb ik

geantwoord. Ik begrijp dat de heer De Vries heeft geantwoord dat dit te maken had met de relatie tussen monisme en dualisme. Ik heb het niet meer helemaal teruggelezen, maar ik maakte dat op uit het betoog. O nee, dat was het andere punt, het punt over de bezwaarschriftencommissies. Daar wilde ik antwoord op geven. Het gaat niet om de aanwezigheid, maar om de bezwaarschriftenprocedures. Destijds is dit beargumenteerd met het oog op het monisme en het dualisme.

De heer **Dölle** (CDA): Nee, het ging om allebei de punten. Wij hebben indertijd bepleit dat de "standing invitation" mogelijk werd gemaakt. Het standpunt van de regering was toen dat dit zich niet verdroeg met de dualisering.

Staatssecretaris **Bijleveld-Schouten**: Daarmee ben ik het dus niet eens, zoals u hebt gezien. Vandaar deze wijziging. Die steunde u ook.

Het punt van de bezwaarschriften is in mijn ogen met name beargumenteerd vanuit de zuiverheid die er zou moeten zijn, enigszins overeenkomstig de visie van de heer Engels. In de praktijk lijkt het een beoordeling van het gevoerde beleid te zijn. Dat moet men zelf al beoordelen en is vaak weer een advies aan zichzelf. Ik beargumenteer dat niet met dualisme versus monisme, maar met zuiverheid van bestuur. Adviseren aan zichzelf en dubbele petten dragen vind ik niet het meest logische. Dat is anders dan in de Rekenkamer. Hier vind ik dat nadrukkelijk wel een rol spelen. Wij hebben dus een andere argumentatie, maar wij komen daar ongetwijfeld nog op terug als dit aan de orde is.

De heer Dölle vroeg nog concreet hoe het zat met de inzage door wethouders van het verslag van besloten raadsvergaderingen, waarbij eventueel ook geheimhouding ten aanzien van het besprokene is opgelegd en waarbij deze wethouders niet aanwezig waren. Ik zou haast willen zeggen: in beginsel heeft de wethouder in dat geval geen inzage. Die heeft hij alleen als hij er bij een vergadering is geweest. Verder bestaat de geheimhoudingsregeling overeenkomstig artikel 25 van de Gemeentewet. De VNG heeft hier wel opmerkingen over gemaakt, dus wellicht moet er nog eens naar worden gekeken. Als ik u goed begrepen heb, hebt u gezegd dat dit lastig is als het beleid van zo'n wethouder aan de orde is geweest. Ik ben dan ook best bereid om nog eens na te gaan of dit in de praktijk problemen oplevert. Daarover zijn bij mij nog geen meldingen binnengekomen.

Volgens mij zijn de andere vragen van de heer Dölle aan de orde geweest toen ik antwoord gaf op vragen van andere sprekers.

*N

De heer **Hermans** (VVD): Voorzitter. Ik dank de staatssecretaris voor haar beantwoording. Ik wil nog een paar punten kort de revue laten passeren.

Het viel mij overigens op dat de staatssecretaris het getal zeven, dat in christelijke kringen bekend staat als een feestgetal en dat toch

zeker in de laatste discussies over het scheppingsverhaal helemaal een bijzondere betekenis moet hebben gekregen, vaak noemde, terwijl ik dat toch geen reden tot een feestje wil noemen, maar dat terzijde.

Ik wil mijn dank ook uitspreken voor de opmerking die de staatssecretaris heeft gemaakt en die in haar brief aan de Kamer staat over de positie van wethouders en gedeputeerden bij de benoeming of herbenoeming van de burgemeester en de commissaris. Dat lijkt mij heel belangrijk.

Ik wil nog wel iets zeggen over de relatie tussen de raad en het college en de dualisering. In een totaal radicale vorm van dualisering zou het college de raad kunnen ontbinden, ervan uitgaand dat wij artikel 125 van de Grondwet zouden schrappen. Ik ben niet a priori voor het schrappen van artikel 125. Ik denk dat het vinden van de juiste balans tussen de positie van de raad en het college dat weleens in de weg zou kunnen staan, omdat het dan in vergaande mate gaat optreden. Daarbij geloof ik dat dit de lokale democratie niet ten goede zou komen. Ik denk dat de situatie dan kan ontstaan dat de burger langzamerhand niet meer weet waarom wat precies gebeurt, ook omdat de informatie toch wat anders is dan die over het nationale parlement. Men zit namelijk bij wijze van spreken dag in, dag uit 's avonds om acht uur op de koffie bij de nationale politiek. Dat is bij lokale politiek lang niet altijd het geval. Ik ben daar op dat punt geen voorstander van. Ook ben ik er geen voorstander van, omdat naar mijn mening de positie van de raad en de dualisering als zodanig in een nieuwe balans moeten worden gebracht. Ik zou daarvoor -- hier was mijn interruptie voor bedoeld -- eigenlijk zo min mogelijk centraal willen regelen. Ik zou wel een aantal duidelijke institutionele posities en bevoegdheden goed neerleggen, maar het vervolgens overlaten aan de lokale democratie, om daar naar gelang van de lokale situatie concreet invulling aan te kunnen geven.

De heer **Dölle** (CDA): De heer Hermans zei over het hoofdschap dat hij er niet op zat te wachten dat het eruit ging, om het zo maar te zeggen, maar dat hij er voor was dat het gehandhaafd werd. Standpunten veranderen, dat is bij ons ook zo, al gaat het om het tempo. Ik herinner mij dat de heer Van Heukelum namens de VVD het hoofdschap wel kwijt wilde. Is dit een aanpassing van de visie?

De heer **Hermans** (VVD): Ik heb aangegeven hoe wij er op dit moment over denken. Mij is altijd geleerd dat alleen gekken nooit van standpunt veranderen. Ik heb als burgemeester ervaring opgedaan. Met het oog daarop ben ik niet voor een radicale dualisering, waardoor in feite ontbinding van de raad door het college tot de mogelijkheden gaat behoren, zoals ontbinding van het parlement door de regering kan plaatsvinden. Ik zoek daarbij naar een betere balans. De heer Dölle vraagt of daarin iets is veranderd. Sommigen noemen dit schuivende panelen. Dat is geen uitdrukking die in mijn partij vaak wordt gebruikt. Maar inderdaad, het schuift wat.

De heer **Dölle** (CDA): In mijn fractie is hierbij blijdschap het relevante gevoel.

De heer **Hermans** (VVD): Als wij dan toch iets vreugdevols te vieren hebben, zeg ik daarbij dat ik niet hoop dat wij zeven maal moeten wijzigen voordat er iets wordt gevierd.

Ook op dit punt is het vinden van voorbeelden van best practices van belang. In nogal wat gemeenten wordt op dit moment bij de raadsvergaderingen het Almerense model toegepast. Daarbij vult men de manier waarop de raad vergadert, maar ook waarop de commissies vergaderen, op een heel andere manier in. Deze manier wordt door een aantal gemeenten overgenomen. Ook dit model is voor mij niet zaligmakend, maar laat een en ander gewoon op lokaal niveau ontstaan. Er is een groot verschil in de beleving van de lokale democratie in enerzijds bijvoorbeeld Appingedam, en in anderzijds Amsterdam. Laat die verschillen maar tot hun recht komen.

Het maken van een raadsbreed programma is een van de zaken waarbij zowel de provinciale staten als de gemeenteraden wat moeite hebben met de invulling. Dit is ook terug te vinden in de brief van de staatssecretaris aan de Kamer. Als je de dood in de pot wilt hebben, moet je zo'n programma nastreven. Met zo'n programma komen wij uit bij de tirannie van het maximaal haalbare. Hierbij komt de profilering van politieke partijen juist onvoldoende tot haar recht. Hetzelfde geldt voor de kaderstellende rol van de raad. Ik beschouw dit als ideeën en opvattingen die in het kader van de dualisering wellicht ingevuld kunnen worden. Ook hierbij geldt echter: laat alsjeblieft de raden en de staten dit op een eigen manier invullen. Kortom, mijn standpunt in deze discussie is dat de raden hierin maximaal de ruimte krijgen.

Ik kom ten slotte op de positie en de politieke rol van de burgemeester. Ik pleit ervoor om ook hierbij de gemeenten zo veel mogelijk ruimte te laten. Er zijn burgemeesters en commissarissen van de Koningin die in hun positionering en in hun functioneren een zeer dominante rol hebben in hun colleges, ook qua politieke sturing. Moeten wij dat verbieden? Nee! Daar zijn de wethouders en gedeputeerden, de raden en de staten immers zelf bij. Het vinden van de juiste balans is een zaak van de lokale en provinciale democratie. Heeft de burgemeester of de commissaris een rol bij de totstandkoming van collegeprogramma's? Het kan heel riskant zijn als hij zich daarmee daadwerkelijk bemoeit. Wat gebeurt er immers als de burgemeester of de commissaris laat weten dat hij het niet eens is met bepaalde lijnen, maar de politiek die lijn toch aanhoudt? Mijns inziens kan de burgemeester of de commissaris ook daarin een rol spelen, in zijn politieke en bestuurlijke wijsheid. Ik pleit ervoor dat wij hierbij vooral niet te veel vastleggen of verbieden.

De heer **Engels** (D66): Ik hoor op dit punt veel wijze woorden van mijn goede collega Hermans. Toch wil ik even naar de omgekeerde situatie. Er

zijn ook burgemeesters die in de praktijk, om welke reden dan ook, maar samenhangend met de positie, een wat minder preponderante rol spelen in het college, of wellicht in het gemeentebestuur als totaal. Er is wellicht een enkele commissaris van de Koningin waarvoor hetzelfde geldt. In een dergelijke situatie is de positie wat minder stevig en het draagvlak wat minder breed, soms zonder dat men daarin zelf een rol speelt. Soms komt zo'n positie voort uit de rol van de anderen. Tegelijkertijd worden in toenemende mate bevoegdheden toegekend aan vooral burgemeesters. Er komt bovendien nog geen einde aan dit proces. Op een gegeven moment komen wij daarbij op een punt waarop het gezag van een burgemeester een rol gaat spelen en verboden moet worden met de manier waarop hij dergelijke extra bevoegdheden uitoefent. Ik ga hierbij niet direct over op de andere aanstellingswijze, maar dit is wel een zorg die wij mijns inziens niet kunnen negeren. Ik heb dit eerder gewisseld met de staatssecretaris. Wat is het standpunt hierover van de VVD-fractie?

De heer **Hermans** (VVD): Hoe meer taken je toebedeelt aan een bepaalde functie, bijvoorbeeld aan de functie van burgemeester, hoe zwaarder de verantwoordelijkheid wordt van de desbetreffende persoon om de toebedeelde verantwoordelijkheid waar te maken. Ook hierbij geldt dat je allerlei taken aan iemand kunt toewijzen, maar dat het uiteindelijk gaat om de persoonlijke invulling. Wij hebben goede ministers en wij hebben minder goede ministers ... gehad; ik zal hierbij niet spreken over de huidige situatie. Ik ben het dus eens met de heer Engels dat wij op dit moment allerlei taken toebedelen en dat er daarbij vroeg of laat een moment komt waarop wij ons moeten afvragen of er sprake is van de vraag of een andere manier van benoemen een rol moet gaan spelen. Zo ver ben ik op dit moment nog niet. Ik ben het echter ook met de heer Engels eens als hij stelt dat de vraag over de legitimiteit meer om de hoek komt kijken naarmate je meer bevoegdheden aan bepaalde posities toekent. Echter, op papier kun je macht hebben; gezag zul je moeten verwerven. Hetzelfde geldt bij legitimiteit. Formeel kun je legitimiteit hebben, maar als je in de praktijk daarmee verkeerd omgaat, kun je tien keer een beroep doen op legitimiteit, maar dat leidt niet automatisch tot daadwerkelijke mogelijkheden. Daarvan hebben wij mijns inziens sinds de provobeweging in de jaren zestig afstand genomen.

*N

De heer **Engels** (D66): Voorzitter. Namens alle fracties namens welke ik mocht spreken, spreek ik mijn dank uit voor de antwoorden die de staatssecretaris heeft gegeven op onze vragen. Ik houd het kort en zal op een enkel punt ingaan.

Wij hebben gesproken over de inhoudelijke visie op de toekomstige rol van de burgemeester en wat dit moet betekenen voor de benoeming en het ontslag. Wij hebben gevraagd naar de samenhang daarbij. Hierover hebben wij mijns inziens tijdens

het interruptiedebat al een bevredigende conclusie getrokken. Die conclusie luidt dat in ieder geval het belang van het draagvlak en de legitimatie een rol moet spelen bij de positie van de burgemeester, nog afgezien van de vraag of je heel concreet een andere aanstellingswijze moet creëren. Dit verheugt ons.

Ik heb ook een vraag gesteld over de collegevorming en de rol van de burgemeester. In de Staat van de dualisering wordt niet gesproken over een regierol, maar over een versterkte rol. De vraag is wat daarmee wordt bedoeld. Ik heb gesteld dat aan zo'n rol risico's kleven voor het gezag van de burgemeester. Hij kan daardoor immers te veel in het politieke vaarwater terechtkomen. De staatssecretaris heeft gezegd dat zij deze zorg deelt. Dat lijkt mij winst. Zij heeft ook gezegd dat het hierbij vooral om de informatievoorziening gaat. Wij moeten voorkomen dat het moment hiervoor te vroeg komt te liggen. Elk informatiemoment dat de burgemeester wordt gegund in het proces van de collegevorming, kan aanleiding geven tot interventies van een dermate sterke aard dat de informatieverstrekking juist tot contraproductieve effecten leidt. Daarvoor moeten wij oppassen. Mijns inziens zal dit de positie van de burgemeester eerder afbreuk doen dan dat de informatie de burgemeester helpt om vervolgens met een college en een collegeprogramma goed uit de voeten te komen. Er ligt echter hiervoor nog geen concreet voorstel. Wij zullen bezien wat hieruit komt.

Ik vind het ten slotte leuk om nog even op het volgende te wijzen. Ik heb gepoogd om bepaalde lijnen in het debat te ontdekken. Daarbij heb ik ontwaard dat er in de benadering van de CDA-fractie en in die van de SP-fractie een gemeenschappelijke lijn is. Dit komt niet alleen maar tot uitdrukking in het blad van het wetenschappelijk bureau van de SP. Of was het in een ander blad; daarin ben ik niet geheel thuis. Bij de twee fracties constateer ik aarzeling bij de vraag of wij eigenlijk indertijd wel tot de dualisering hadden moeten overgaan. Die lijn zie ik in het debat. Ook nu nog leggen deze fracties nadruk op de wat monistische kenmerken in de huidige Staat van de dualisering. Ik hanteer dezelfde onderzoeksmethoden als de heer Holdijk en neem een voorliefde waar voor de monistische elementen en wellicht een voorkeur om uiteindelijk terug te keren naar het echte monistische model. Dit kan wellicht worden verklaard uit het feit dat dit monistische model heel vriendelijk is voor de partijen die de invloed van politieke partijen en fracties willen maximeren via het voertuig van de volksvertegenwoordiging. Dat is mijns inziens de verklaring voor het feit dat het hoofdschap van de raad, dat nu nog in de Grondwet voorkomt, met name door de fracties van het CDA en de SP sterk wordt benadrukt. De VVD-fractie maakt op dit punt nu even een zwaai, maar zal mijns inziens straks weer terugkeren. De fracties namens welke ik spreek, zouden er daarentegen helemaal geen probleem mee hebben als dit hoofdschap uit de Grondwet zou verdwijnen. Wij zien daarin zelfs een versterking van de positie van de raad.

Wij hebben er over gesproken dat wij de Staat van de dualisering in de Kamer willen bespreken. Wij kunnen dat op dit moment niet regelen, maar ik kijk hiervoor even naar de voorzitter van de commissie. In de commissie kunnen wij bespreken of wij dat gaan doen en, zo ja, wanneer. Daarvoor moet dan een ordevoorstel komen. Daarover gaan echter alle fracties namens welke ik spreek uiteraard niet.

*N

De heer **Vliegenthart** (SP): Voorzitter. Voordat ik me tot de staatssecretaris wend, zeg ik eerst iets in de richting van de heer Engels. Ik denk inderdaad dat zijn observatie terecht is. De heer Dölle heeft zich al gekwalificeerd om af en toe iets te mogen zeggen in het blad van ons wetenschappelijk bureau. De heer Hermans is vandaag ook een stapje dichterbij gekomen. Bij de heer Engels zie ik echter vooralsnog geen beweging. Maar wat niet is, kan natuurlijk nog komen. Wat dat betreft: ook wij schuren en schaven. Wie weet ziet de heer Engels binnenkort dus een uitnodiging tegemoet om zijn visie, mét die van alle andere fracties waarvoor hij vandaag mocht spreken, nog eens wat nader voor het voetlicht te brengen, ook voor de SP-leden.

De heer **Engels** (D66): Dit is een heel vriendelijke uitnodiging van de goede collega Vliegenthart. Mijn probleem is echter dat ik dat dan ook allemaal weer moet gaan uitleggen.

De heer **Vliegenthart** (SP): Ja! En dat u ook wat uit te leggen hebt, zou ik daaraan willen toevoegen. We zijn er dus nog niet, maar we zijn onderweg.

Ik dank de staatssecretaris voor de beantwoording in eerste termijn. Ik dank haar speciaal omdat de beantwoording helder was. Hoewel wij niet over alles hetzelfde zullen denken, zoals vandaag weer duidelijk is geworden, waren de antwoorden adequaat en to the point. Daaraan zouden andere ministers en staatssecretarissen een voorbeeld mogen nemen.

In mijn tweede termijn wil ik één punt naar voren brengen, voortbouwend op wat ik in eerste termijn heb gezegd. De dualisering van het gemeentelijke en provinciale bestuur is niet het enige probleem waarmee volksvertegenwoordigers te kampen hebben. Als de heer Hermans mij zo heeft verstaan dat alle problemen die wij hebben, voortkomen uit de dualisering, moet ik dat ontkennen. Ik heb gezegd: je moet roeien met de riemen die je hebt; dan kom je een heel eind. De SP is jarenlang mee vooruitgekomen en wij gaan verder.

Je moet echter wel de punten die vanuit gemeenten en provincies ten gehore worden gebracht, serieus meenemen. Inderdaad: niet te veel oekazes. Geef provincies en gemeenten de ruimte. In die zin is het proces van dualisering dat op een gegeven moment in werking is gezet, met een duidelijke boodschap gestart, namelijk: ontvlecht, scheid machten en professionaliseer. En, gemeenteraad, bemoei je met de hoofdlijnen.

In die boodschap, die op dit moment stapje bij stapje door gemeenten wordt uitgevoerd, loop je tegen een aantal problemen aan. Ik noemde het probleem van wethouders die uit andere gemeenten komen, waardoor de herkenbaarheid minder groot is. Dan kun je inderdaad zeggen: gemeenteraden hebben daarin hun eigen verantwoordelijkheid. Die boodschap is echter wel op een gegeven moment vanuit Den Haag indirect, en voor sommige gemeenten zelfs direct, overgekomen van datgene wat wij in de Eerste en Tweede Kamer besloten hebben. Wat dat betreft, denk ik dat wij ons wel zorgen moeten maken over, of ons in ieder geval bewust moeten zijn van, de rol die wij hebben gespeeld in het proces van de dualisering. Wij kunnen niet zeggen: wij hebben hun de vrijheid gegeven en zij vullen dat verkeerd in. Zij hebben de vrijheid namelijk wel, maar zij hebben ook een duidelijke boodschap meegekregen vanuit het besluitvormingstraject dat wij in de Eerste en Tweede Kamer hebben doorgemaakt.

Dit wil ik illustreren aan de hand van een laatste voorbeeld. Vroeger was er in mijn gemeente een gemeenteraadslid dat was gespecialiseerd op één bepaald kruispunt. Dat kruispunt moest stoplichten hebben. Hij maakte zich daarvoor stevig breed, met als uiteindelijk succes dat die stoplichten er daadwerkelijk komen. De vraag is nu: kan dat in het dualistische systeem, waarin gemeenteraadsliden geacht worden op hoofdlijnen het college van B en W te controleren, nog steeds? Ja, formeel kan het. Maar hebben wij de structuur gecreëerd, en vanuit Den Haag de boodschap gegeven, dat het zo zou moeten? Nee, ik vrees van niet. Wat dat betreft, denk ik dat fundamentele kritiek hout snijdt en dat de methodiek en de strategie waarbij volksvertegenwoordigers zich daadwerkelijk met concrete problemen bezighouden en concrete resultaten boeken, uiteindelijk een veel vruchtbaardere weg zouden zijn om de kloof tussen kiezer en gekozen te overbruggen dan een inzet door ons voor een strikte scheiding, professionalisering en een gemeenteraad die zich op hoofdlijnen bezighoudt. Wat dat betreft denk ik dat wij een aantal stappen binnen de dualisering hebben gezet die de verkeerde kant op gaan. Wij hoeven niet alles terug te draaien, maar laten wij het wel kritisch bezien.

*N

De heer **Holdijk** (SGP): Voorzitter. Namens onze fracties dank ik de staatssecretaris voor haar, wat ons betreft, adequate beantwoording, waarbij goed te merken viel dat de staatssecretaris van een heleboel ins en outs van de praktijk van het openbaar bestuur, zeker het lokale bestuur, goed op de hoogte is, wat beleidsmatig alleen voordelen kan opleveren, zo hopen wij.

Met de antwoorden op de concrete vragen over de aanwezigheid van de wethouders in de raad en straks, nadat dit wetsvoorstel zijn beslag heeft gekregen, ook in de commissies, kunnen wij goed leven. Deze beantwoorden aan de verwachting die wij in feite al in onze vragen hadden opgesloten.

Een tweede punt betreft de kwestie van de Provinciewet en de Gemeentewet en de parallelle daartussen. Ook daarover zeggen onze fracties in feite: probeer die te bewaren. Dat heeft zijn waarde, en ook wel zijn nut, bewezen. Verschillen moet je alleen daar maken waar de structuur of de aard van de bestuurslagen daartoe aanleiding geeft, akkoord. Mijn kanttekening berustte voornamelijk op de gedachte dat niet de Gemeentewet als zodanig leidend moet zijn. Met andere woorden, het moet niet zo zijn dat als wij iets in de Gemeentewet wijzigen, dit ook in de Provinciewet moet gebeuren als de aard van de structuur zich daartegen niet verzet. Je zou dan ook van het omgekeerde kunnen uitgaan en zeggen: als er wijzigingen in de Provinciewet nodig zijn, moeten wij ook bezien of deze niet ook in de Gemeentewet aangebracht moeten worden. Dit is misschien een beetje een theoretische discussie. Het gaat mij er vooral om dat wij ons bij wijzigingen van de Gemeentewet afvragen of er contra-indicaties zijn, die niet voor het automatisme van aanpassing van de Provinciewet pleiten.

Over de Staat van de dualisering treffen wij elkaar wellicht nader, nadat daarover in de Tweede Kamer is gesproken. Dat daarbij ook het woonplaatsvereiste geëvalueerd wordt, doet ons alleen goed, gezien de commotie die daarover recent weer her en der ontstaat en is ontstaan. Wie weet zien wij mettertijd ook de trendnota over het binnenlands bestuur hier tegemoet. Dat ligt, naar ik begrijp, echter nog in een ver verschiet, in 2010.

*N

De heer **Dölle** (CDA): Voorzitter. Ik dank de staatssecretaris voor de beantwoording. Naar aanleiding daarvan heb ik nog enkele punten. Het eerste staat los van dit voorstel; het gaat over de dualisering. Ik heb begrepen dat ook volgens de staatssecretaris een regierol niet bedoeld is. De semantiek zou dat vermoeden echter kunnen wekken. Daarom zijn wij erover begonnen. Ik ben blij om te horen dat dit anders is bedoeld, en dat het met name gaat om een positieversterking van de burgemeester; een "informatiepositieversterking", geheime dienstachtig gesproken. Dat is inderdaad een goede zaak, want ik herinner me uit mijn verleden -- overigens met schaamte, al droegen we er niet aan bij -- dat de burgemeester volledig buiten allerlei zaken werd gehouden die hem aangingen. Dat past ook in onze visie niet bij de gezamenlijke verantwoordelijkheid voor gemeentelijk bestuur van de drie centrale bestuursorganen daar.

Ook mijn tweede punt betreft eigenlijk geen discussie die aan dit wetsvoorstel is verbonden. In verband met de bezwaarschriften zegt de staatssecretaris dat niet zozeer de tegenstelling monisme-dualisme als wel zuiverheid het onderscheidend criterium zou moeten zijn. Bij bezwaarschriftencommissies gaat het echter om advisering aan een orgaan dat zijn besluit moet heroverwegen. Het moet nog eens nadenken voordat het eventueel naar de rechter gaat. Het gaat daarbij doorgaans om besluiten van het

college. Is het dan bezwaarlijk dat in die adviescommissie ook raadsleden zitten, die dus ook de achterkant zien van wat door college en raad samen aan beleid is vastgesteld, en daarvan leren? Ik ben er nog steeds van overtuigd -- ik zal eventuele voorstellen daarvoor uiteraard nog moeten afwachten -- dat de inzet van de VNG om dat mogelijk te blijven maken, goed was, en niet in strijd is met de zuiverheid. Ik heb zelf in al die jaren dat ik als onafhankelijk lid in een bezwaarschriftencommissie zat, eigenlijk maar één keer meegemaakt dat er verschillend werd geadviseerd en dat terwijl er in die commissie toch leden zaten met een achtergrond van SP tot ChristenUnie. Ik noem die twee maar even als tegenpolen.

De minister noemt zelf al artikel 25 van de Gemeentewet. Het gaat mij inderdaad om het inzagerecht van wethouders in hetgeen in besloten vergaderingen wordt afgesproken. Misschien is dit meer theorie dan praktijk, maar de raadsleden die niet aanwezig waren, hebben wel inzagerecht. Is het de intentie van de minister dit punt gelijk te trekken?

De heer Engels maakt zich zorgen over het feit dat ik gepubliceerd heb in het blad van de SP. Dat is niet zo: ik heb gepubliceerd in het blad van D66 en ben geïnterviewd voor het SP-blad. In het blad van D66 heb ik mogen publiceren over de dualisering. Ik heb overigens afgezien van de auteursrechten ... In onze partij is de cultuur niet zo dat je bang hoeft te zijn om in het blad van de concurrentie te schrijven. Ik kan mij voorstellen dat dit anders is in de situatie van de heer Engels.

Een serieuzer punt, dat al een paar keer naar aan de orde kwam en dat met name door D66 naar voren wordt gebracht, is dat de burgemeester steeds meer overladen zou worden met bevoegdheden. Deze hebben allemaal het aspect van openbare orde gemeenschappelijk, zelfs openbare orde achter de voordeur. Dit zou steeds zwaarder worden en de vraag is of er iets is te regelen met de legitimiteit. Zijn onuitgesproken opvatting hierachter is natuurlijk dat de burgemeester gekozen zou moeten worden. Mijn fractie neemt aan dat dit soort specifiek op de openbare orde en de rechten van minderheden georiënteerde zaken dan eerder zullen afnemen, maar dat weten wij niet zeker. Ik wil toch volhouden dat de legitimiteit van een burgemeester buiten discussie is: hij is er in het kader van de Grondwet en hij draagt die verantwoordelijkheden. Ik ben het wel met de heer Engels eens dat het zonder meer aanbeveling verdient om hier toch eens naar te kijken, want het wordt steeds meer.

De heer Engels heeft het erover dat hij niet veel heeft met het hoofdschap van de raad. Gelukkig denkt de VVD-fractie hier genuanceerd over. De heer Engels sprak echter ook namens de OSF. Ik moet toch even aan de heer Ten Hoeve vragen in de tweede rijkstaal: witte jo al wat Engels oer it haadskip fan 'e ried sein hat? In het Nederlands: weet u wat de heer Engels heeft gezegd over het hoofdschap van de raad?

*N

Staatssecretaris **Bijleveld-Schouten**: Voorzitter. Tegen de heer Hermans zou ik willen zeggen: als u het getal zeven wel aanleiding vindt voor een feestje, organiseer het dan gewoon!

De heer Hermans is het voor het merendeel eens met wat ik gezegd heb. Ik ben het met hem eens dat je zo weinig mogelijk nog centraal moet aanpassen aan de structuren en dat je zo veel mogelijk moet overlaten aan de lokale democratie. In die zin ben ik het ook met hem eens dat dingen als een raadsbreed programma eigenlijk niet aan de orde zijn. Dan spelen de volksvertegenwoordiging en de verschillende partijen hun controlerende rol niet meer goed. Wij hebben dit ook in het rapport Staat van de dualisering aangegeven. Hetzelfde geldt overigens voor de overdreven manier waarop met de kaderstelling is omgegaan. Talloze bureaus hebben zich geworpen op raadsbrede programma's en kaderstelling. Dat is niet zoals het moet. Je moet daarover juist in de raad zelf de discussie voeren. Ik ben het op dit punt met de heer Hermans eens. Wij hebben daarom ook een aantal kritische kanttekeningen op dit punt gemaakt. Dit is ook naar voren gekomen.

Ik heb nog een opmerking over best practices. Ik was gisteren op werkbezoek in Appingedam, maar dat had te maken met de krimpregio's. Wellicht dat ik daar ook nog eens met deze Kamer over zal spreken. Almere is inderdaad geen Appingedam. De raad moet zich zelf een oordeel vormen -- ik heb dit ook al gezegd in antwoord op vragen van de heer Vliegthart -- over hoe het beste kan worden gewerkt binnen wat institutioneel is veranderd. Ik vind het goed als mensen zich daar zelf op bezinnen. De andere punten komen ongetwijfeld in de toekomst nog terug, in het debat over de wetgeving of in de discussie over de Staat van de dualisering, dat laat ik aan deze Kamer over.

De heer Engels is op een aantal punten tevreden, onder andere met de conclusie die hij en ik in een interruptiedebat bereikten over de visie op het draagvlak en de vraag hoe men kijkt naar de burgemeester. Hij heeft dat nogmaals toegelicht in zijn tweede termijn. Dat is niet veel anders dan net in interruptie, dus ik denk dat wij elkaar op dit punt goed begrepen hebben.

Een ander punt van de heer Engels betreft de lijn van het CDA en de SP. Hij vraagt wat de regering wil. Ik wil niet terug naar een monistisch stelsel. Je moet echter niet doorslaan in het dualisme. Het is goed om dat ook neer te zetten, zoals de heer Dölle al zei. Je moet niet allerlei dingen doen die niet per se hoeven.

De heer **Engels** (D66): Ik heb toch de behoefte om nog even een korte opmerking te maken, anders gaan wij hier uiteen terwijl wellicht de indruk bestaat dat de fractie van D66 en een aantal andere fracties voorstander zijn van een doorgeslagen dualisme. Dat is niet het geval. Het gaat ons om het volgende. Er is wettelijk dualisme ingevoerd, vanuit de gedachte dat ook daarin een eindverantwoordelijkheid is voor de gemeenteraad.

Daarover bestaat geen enkele discussie. Omdat de Grondwet er niet bij betrokken is, bestaat echter wel het probleem dat in de Grondwet nog steeds het woord "hoofdschap" staat, dat daar is ingekomen vanuit een visie en benadering waarbij het monisme voorop stond. Daaruit hoeft niet de conclusie te worden getrokken dat wij allemaal inconstitutioneel bezig zijn. Het idee om het hoofdschap te deconstitutionaliseren zonder daarmee prijs te geven dat de gemeenteraad eindverantwoordelijk is in het gemeentebestuur en de staten in het provinciaal bestuur is het enige dat op dit moment aan mijn gedachte ten grondslag ligt. Dus even ter verduidelijking: er is geen enkele behoefte om de gemeenteraad de eindverantwoordelijke positie te ontnemen middels een mogelijk deconstitutionalisering van het hoofdschap. Dat is niet aan de orde.

Staatssecretaris **Bijleveld-Schouten**: Ik neem kennis van hetgeen de heer Engels zegt. Het was trouwens niet mijn bedoeling om deze discussie nu uit te lokken, maar hij heeft dit nu nog kunnen aangeven.

Dan kom ik op de punten die de heer Vliegthart heeft gemaakt. Ik hoop toch wel dat er in zijn partijblad altijd sprake is van enige discussie en dat de heer Engels dus wel een keer in het SP-blad mag schrijven! Dan kan de heer Engels daar weer een mooie reactie op geven. Het is altijd goed als er niet slechts één opvatting naar voren komt in zo'n blad, maar ook de kritiek wordt gehoord.

De heer **Vliegthart** (SP): Zeker! Daarom hebben wij ook de heer Dölle al eens uitgenodigd. De heer Engels staat echter niet zo te springen, vreesde ik naar aanleiding van zijn woorden. Hij heeft dan namelijk zo veel uit te leggen. Maar als hij dat een keer wil doen, ligt er hierbij een uitnodiging voor hem.

Staatssecretaris **Bijleveld-Schouten**: Wij wachten rustig af wat daaruit voortkomt.

Wij nemen de volksvertegenwoordigers en hun problemen heel nadrukkelijk serieus. Het is niet voor niets dat wij dat congres hebben georganiseerd, iedereen uitgenodigd hebben en ook met al die partijen hebben gesproken. Wij kijken er heel nadrukkelijk naar. De heer Vliegthart heeft zijn manier van kijken aangegeven. Ik heb geen behoefte om daar in tweede termijn op in te gaan.

Ik wil wel ingaan op het punt van wethouders van buiten de raad. Ik heb zojuist geantwoord hoe de raad in Breda zijn eigen rol zou moeten spelen. De heer Vliegthart was naar ik meen niet aanwezig bij het debat over het woonplaatsvereiste. Ik vind wel dat wethouders van buiten de raad niet lang buiten de gemeente kunnen wonen. Dat heb ik in dat debat ook gezegd. Wij hebben daar met elkaar over gediscussieerd en gezegd dat wij gaan evalueren hoe het nu gaat in de verschillende gemeenten. Ik heb daar twee redenen voor. Ten eerste moeten wethouders opsnuiven wat er leeft in een gemeente. Zij moeten weten wat er zich afspeelt. Ten tweede moeten wethouders de gevolgen van hun beleid ervaren. Ik

kan niet kijken naar Breda en Tilburg, maar het kan niet zo zijn dat dezelfde wethouder in Breda de belastingen opeindig ophoogt en in Tilburg voor een lager belastingstelsel kiest. Dit is een fictief voorbeeld, dat echter weergeeft hoe wij ernaar kijken. Zo hebben wij er met elkaar over gediscussieerd. Dat is ook de reden dat wij er op verzoek van de Eerste Kamer nogmaals naar kijken. Dat zijn twee argumenten die ik daarvoor heb.

De heer Vliegthart geeft het voorbeeld van het gemeenteraadslid en het stoplicht. Dat kan natuurlijk. Over het algemeen vind ik het niet sterk als een gemeenteraadslid alleen maar over een stoplicht praat. Dat is de andere kant van het verhaal. Ik heb ook in de gemeenteraad gezeten in een vrij grote plaats. Toen waren er raadsleden die alleen maar over kastanjebomen spraken en waren de miljoenen die geïnvesteerd werden in andere onderdelen niet aan de orde. Het gaat mij erom dat je kijkt naar wat belangrijk is voor de samenleving. Dat wil niet zeggen dat het niet mag. Daar gaan mensen naar aard en schaal zelf over.

Ik ben het helemaal eens met wat de heer Holdijk heeft gezegd over de wethouder en de aanwezigheid.

Over de parallelle tussen de Provinciewet en de Gemeentewet vroeg hij of ik mijzelf bij wijzigingen van de Gemeentewet niet zou moeten afvragen of er contra-indicaties zijn. Op zich vind ik dat wel goed. Ik redeneer inderdaad dat er geen parallelle hoeft te zijn als er sprake is van echte verschillen. Wij zullen daar op die manier naar kijken.

Op het punt van de woonplaatsvereiste ben ik al ingegaan in reactie op de heer Vliegthart.

Ik kom bij de vragen van de heer Dölle. Ik zei inderdaad dat ik volgens mij niet heb gesproken over de rol van de burgemeester in de Staat van de dualisering -- dat kwam hier wel naar voren -- en zo zie ik het ook niet. Ik weet niet of de informatievoorziening van de burgemeester "geheimdienstachtig" moet worden versterkt. Ik ben erg voor transparantie. Het gaat mij vooral om het punt dat de heer Dölle zelf ook aanhaalde uit zijn praktijk, namelijk dat de burgemeester niet doelbewust buiten informatie kan worden gehouden, terwijl deze hem of haar uiteindelijk wel raakt. Daar gaat het om. Over hoe je dat doet, moeten de minister en ik ons maar eens bezinnen.

Ik begrijp het punt van de heer Dölle over de bezwaarschriften. Meestal gaat het inderdaad om het heroverwegen van een besluit van een college. Het blijft echter een lastige discussie, want raadsleden moeten uiteindelijk dat college ook controleren. Het college legt verantwoording af aan de raad. Om die redenen van zuiverheid vinden wij dat dit niet het geval moet zijn. Wij komen op dit punt terug, want het zal vorm moeten krijgen in wetgeving. Te zijner tijd kunnen wij er ongetwijfeld met de Kamer over discussiëren.

Op zich vind ik het punt van het inzagerecht van wethouders niet zo gek, want raadsleden hebben dit inderdaad wel conform artikel 25. Ik zal bezien of dat toch niet gelijkgesteld moet worden. Dat moet je wel zuiver bekijken. Het lijkt mij echter goed om dat punt nog eens op te pakken.

Voorzitter. Daarmee heb ik volgens mij alle vragen beantwoord.

De **voorzitter**: Ik dank de staatssecretaris voor haar reactie in tweede termijn.

* *

De beraadslaging wordt gesloten.

Het wetsvoorstel wordt zonder stemming aangenomen.

Sluiting 16.46 uur.

!Lijst van besluiten en ingekomen stukken!

*N

Lijst van besluiten:

De Voorzitter heeft na overleg met het College van Senioren besloten om:

a. de plenaire behandeling van de volgende wetsvoorstellen te doen plaatsvinden op: 3 maart 2009 (hamerstuk):
Implementatie van het kaderbesluit nr. 2006/783/JBZ van de Raad van de Europese Unie van 6 oktober 2006 inzake de toepassing van het beginsel van wederzijdse erkenning op beslissingen tot confiscatie (PbEG L 328/59) (wijziging Wet wederzijdse erkenning en tenuitvoerlegging strafrechtelijke sancties in verband met de toepassing op beslissingen tot confiscatie) (31555); 3 maart 2009 (hamerstuk onder voorbehoud):

Wijziging van de Huisvestingswet (mogelijkheid van bestuurlijke boete voor enkele overtredingen) (31556); 3 maart 2009 de voortzetting (3de termijn) van het beleidsdebat Economische Zaken in het kader van de wetsvoorstellen:

Vaststelling van de begrotingsstaten van het Ministerie van Economische Zaken (XIII) voor het jaar 2009 (31700-XIII);

Vaststelling van de begrotingsstaat van het Fonds economische structuurversterking voor het jaar 2009 (31700-D);

17 maart 2009:

Regels inzake de volledige liberalisering van de postmarkt en de garantie van de universele postdienstverlening (Postwet 20..) (30536);

b. het voorbereidend onderzoek van de volgende wetsvoorstellen te doen plaatsvinden door de commissies voor Volksgezondheid, Welzijn en Sport/Jeugd en Gezin op 10 maart 2009:

Wijziging van de Zorgverzekeringswet, de Wet op de zorgtoeslag en enige andere wetten, houdende maatregelen om ook wanbetalers voor hun zorgverzekering te laten betalen (structurele maatregelen wanbetalers zorgverzekering) (31736);

Justitie op 17 maart 2009:

Wijziging van het Wetboek van Strafrecht, Wetboek van Strafvordering en enkele aanverwante

wetten in verband met de strafbaarstelling van het deelnemen en meewerken aan training voor terrorisme, uitbreiding van de mogelijkheden tot ontzetting uit het beroep als bijkomende straf en enkele andere wijzigingen (31386); Binnenlandse Zaken en de Hoge Colleges van Staat/Algemene Zaken en Huis der Koningin op 7 april 2009:

Wijziging van de Wet op de Raad van State in verband met de herstructurering van de Raad van State (30585).

Lijst van ingekomen stukken, met de door de Voorzitter ter zake gedane voorstellen:

1. de volgende door de Tweede Kamer der Staten-Generaal aangenomen wetsvoorstellen:

Wijziging van de in de Wet op het financieel toezicht en enige andere wetten opgenomen regels met betrekking tot de uitoefening van de bevoegdheid tot het opleggen van een bestuurlijke boete (Wet wijziging boetestelsel financiële wetgeving) (31458):

Wijziging van de Wet gebruik burgerservicenummer in de zorg in verband met de elektronische informatie-uitwisseling in de zorg (31466);

Wijziging van de Wet milieubeheer (implementatie en derogatie luchtkwaliteitseisen) (31589).

Deze wetsvoorstellen zullen in handen worden gesteld aan de desbetreffende commissies;

2. de volgende regeringsmissives:

een, van de minister van Buitenlandse Zaken en de minister voor Ontwikkelingssamenwerking, ten geleide van het verslag van de herfstzitting van de 63ste zitting van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties (griffiennr. 143362);

een, van de minister van Buitenlandse Zaken en de staatssecretaris voor Europese Zaken, ten geleide van de geannoteerde agenda van de Raad Algemene Zaken en Externe Betrekkingen van 23 en 24 februari 2009 (griffiennr. 143359);

een, van de minister van Buitenlandse Zaken, houdende mededeling inzake de voorlopige toepassing vanaf 28 december 2008 van de Overeenkomst tussen het Koninkrijk der Nederlanden en de Russische Federatie inzake vereenvoudigde voorschriften voor de toegang tot en het verlaten van het grondgebied van Nederland en het grondgebied van de Russische Federatie voor bemanningsleden van luchtvaartmaatschappijen (griffiennr. 143317);

een, van alsvoren, ten geleide van een overzicht van in 2009 geplande verkiezingen waarbij Nederland zich voorneemt deel te nemen aan eventuele internationale waarnemingsmissies (griffiennr. 143358);

een, van de minister voor Ontwikkelingssamenwerking, ten geleide van het verslag van de Informele OS-Raad Praag 29-20 januari 2009 (griffiennr. 143219.01);

een, van de staatssecretaris voor Europese Zaken, ten geleide van negen fiches die werden opgesteld door de werkgroep Beoordeling Nieuwe Commissievoorstellen inzake o.a. Richtlijn inzake opvang asielzoekers in lidstaten (griffiennr. 143325);
een, van alsvoren, ten geleide van de op 12 februari 2009 verschenen interim-rapporten van de Europese Commissie betreffende de voortgang van Bulgarije en Roemenië onder het Coöperatie en Verificatie Mechanisme (griffiennr. 143360);

een, van alsvoren, ten geleide van vijf fiches die werden opgesteld door de werkgroep Beoordeling Nieuwe Commissievoorstellen inzake o.a. Beschikking inzake MEDIA Mundus (griffiennr. 143361);

een, van alsvoren, ten geleide van zes fiches die werden opgesteld door de werkgroep Beoordeling Nieuwe Commissievoorstellen inzake o.a. Mededeling inzake een gemeenschappelijke visie op het begrip aanvaardbare foutenrisico (griffiennr. 143351);

een, van de minister van Justitie, ten geleide van een afschrift van zijn brief d.d. 16 februari 2009 aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal inzake het EU evaluatie verslag over Nederland betreffende de toepassing van het Europees aanhoudingsbevel en de bijbehorende procedures van overlevering tussen de lidstaten, dat in januari 2009 in EU-kader is vastgesteld evenals een kopie van dat evaluatieverslag (griffiennr. 143364);

een, van alsvoren, ten geleide van het onderzoeksrapport "Wat niet weet, wat niet deert, Evaluatieonderzoek werking Wbp" (griffiennr. 143363);

een, van de staatssecretaris van Justitie, ten geleide van het Verzamelbesluit rechtsbijstand 2009) (griffiennr. 143349);

een, van de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, ten geleide van het toezichtsrapport CTIVD inzake de toepassing door de AIVD van artikel 25 en 27 WIV 2002 (rapport nr. 19) (griffiennr. 143406);

een, van de staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, inzake stand van Educatief Nederland 2009 (griffiennr. 143315);

een, van alsvoren, inzake inspectierapport onderwijsopbrengsten G4 (griffiennr. 140900.03);

een, van de minister van Financiën, inzake verzoek om nadere toelichting BNC-fiche inzake Richtlijn 2006/48/EG (griffiennr. 142961);

een, van alsvoren, ten geleide van het verslag van Eurogroep en Ecofinraad van 9 en 10 februari 2009 (griffiennr. 143261.01);

een, van de staatssecretaris van Financiën, inzake intensivering VAMIL (griffiennr. 143402);

een, van de minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer, ten geleide van het ontwerpbesluit houdende wijziging van het Besluit algemene regels voor inrichtingen milieubeheer (griffiennr. 143366);

een, van alsvoren, ten geleide van de kabinetsreactie EU Groenboek Beheer bioafval in de Europese Unie (griffiennr. 143405);

een, van de minister voor Wonen, Wijken en Integratie, inzake wijziging verdeelsleutel

stedelijke vernieuwing voor het investeringstijdvak 2010-2014 (griffiennr. 143344);

een, van alsvoren, ten geleide van het ontwerpbesluit houdende aanpassing van de bedragen, genoemd in de artikelen 17, tweede lid, en 18, tweede lid, van de Wet op de huurtoeslag (griffiennr. 143403);

een, van de minister van Verkeer en Waterstaat, inzake Wijziging Tarievenbesluit en Besluit ongeregeld luchtvervoer (griffiennr. 143404);

een, van de staatssecretaris van Economische Zaken, inzake de postmarkt (griffiennr. 139888.18);

een, van de minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, inzake antwoorden op vragen van de commissie voor LNV over het voorstel voor een verordening inzake die bescherming van dieren bij het doden (COM(2008)553) (griffiennr. 142981);

een, van de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, inzake ILO-verdrag nr. 121 (griffiennr. 143401);

een, van alsvoren, ten geleide van het ontwerpbesluit houdende aanwijzing principes goed bestuur bedrijfslichamen (griffiennr. 143387);

een, van de minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, ten geleide van het Financieel Jaarverslag Fondsen 2007 (griffiennr. 143390);

een, van de minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, de minister van Justitie en de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, inzake de instelling Adviescommissie Drugsbeleid (griffiennr. 143391).

De voorzitter stelt voor, deze missives voor kennisgeving aan te nemen. De bijlagen zijn neergelegd op de afdeling inhoudelijke ondersteuning ter inzage voor de leden;

3. de volgende missives:

een, van de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid, ten geleide van een synopsis rapport 83 (griffiennr. 143300.01);

een, van de chef kabinet van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, inzake afschrift koninklijk besluit van 6 februari 2009 inzake de ontslagverlening van jhr. mr. W.M. de Brauw met ingang van 1 maart 2009 (griffiennr. 143323);

een, van alsvoren, inzake afschrift koninklijk besluit inzake de benoeming met ingang van 1 maart 2008 van mevrouw dr. E.M.A. van Schoten RA tot secretaris van de Algemene Rekenkamer (griffiennr. 143323);

een, van de Nationale ombudsman, ten geleide van het rapport 2009/040 (griffiennr. 143379);

een, van de Algemene Rekenkamer, ten geleide van het rapport Verslagen van raden van toezicht vergeleken; Goede voorbeelden en tips voor een beter verslag (griffiennr. 143372).

De voorzitter stelt voor, deze missives voor kennisgeving aan te nemen. De bijlagen zijn neergelegd op de afdeling inhoudelijke ondersteuning ter inzage voor de leden;

4. de volgende geschriften:

een, van mr. ir. C.R. M. te C., inzake insulaire zelfbeschikking (gevaarlijk) volkenrechtelijk gedrocht (griffiennr. 143369).

Dit geschrift wordt van belang geacht voor de leden van de commissie voor Nederlands-Antilliaanse en Arubaanse Zaken;

een, van O.H., inzake taken en positie Eerste Kamer (griffiennr. 143320);

een, van A. de R., inzake open brief van de burgerbeweging Openheid over Irak (griffiennr. 141200.08).

Deze geschriften worden van belang geacht voor de leden van de commissie voor Buitenlandse Zaken, Defensie en Ontwikkelingssamenwerking;

een, van mr. J.P.S te P, inzake wetsvoorstel 31385. (Wijziging van de Advocatenwet en de Wet op het notarisambt in verband met het verruimen van de mogelijkheden tot het spoedshalve tuchtrechtelijk optreden tegen advocaten en notarissen) (griffiennr. 142420.02);

een, van J. te L., inzake nieuw wetsvoorstel prostitutie (griffiennr. 143354);

een, van A.D. te S., inzake aangifte van laster-smaad (griffiennr. 143210.01);

een, van S.W., inzake brandbrief om hulp (griffiennr. 143383).

Deze geschriften worden van belang geacht voor de leden van de commissie voor Justitie;

een, van C.I.P. te E, inzake inlichtingendienst (griffiennr. 143328);

een, van S.J. de W te Z, inzake wetsvoorstel 31324 (Wijziging van de Paspoortwet) (griffiennr. 143395);

een, van M.H.B. te S. inzake de onbereikbaarheid van civiele recht in Nederland (griffiennr. 143263.1).

Deze geschriften worden van belang geacht voor de leden van de commissie voor Binnenlandse Zaken en de Hoge Colleges van Staat/Algemene Zaken en Huis der Koningin;

een, van W.S. te H., inzake besprekingen over afschaffen welstandscommissie (griffiennr. 143331).

Dit geschrift wordt van belang geacht voor de leden van de commissie voor Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieu/Wonen, Wijken en Integratie;

een, van D.G. K. te Z., inzake ongewenste gevolgen warmtewet (29048) griffiennr. 142259.09);

een, van Belangenorganisatie voor Appartementseigenaren te Oosterhout, inzake wetsvoorstel 29048 (griffiennr. 142259.08);

een, van P.A. v.d. G. inzake liberalisatie van de post (griffiennr. 143394).

Dit geschrift wordt van belang geacht voor de leden van de commissie voor Economische Zaken;

een, van Vereniging van Gepensioneerden "het Gooi" te Hilversum, inzake pensioencrisis (griffiennr. 143303);

een, van W.A. van D, inzake persbericht over pensioencrisis (griffiennr. 143303.01).

Deze geschriften worden van belang geacht voor de leden van de commissie voor Sociale Zaken en Werkgelegenheid;

een, van H.A., inzake illegale tewerkstelling (griffiennr. 143374).

Dit geschrift wordt van belang geacht voor de leden van de commissies voor Sociale Zaken en Werkgelegenheid en voor Justitie;

een, van J.S. te H., inzake verzoek aan raad Hoogeveen en BW over risico's UMTS-antennebeleid (griffiennr. 143327).

Dit geschrift wordt van belang geacht voor de leden van de commissie voor Volksgezondheid, Welzijn en Sport/Jeugd en Gezin;

een, van E.L. inzake het getraliede afvoerputje van de hulpverlening (griffiennr. 143396).

Dit geschrift wordt van belang geacht voor de leden van de commissies voor Volksgezondheid, Welzijn en Sport/Jeugd en Gezin en voor Justitie.

Deze geschriften worden voor kennisgeving aangenomen.